GÜVENCE-SİZLİK, YENİ EŞİT-SİZLİKLER ve ÇÖZÜM YOLLARI KONFERANSI

Konferans Özet Kitabı

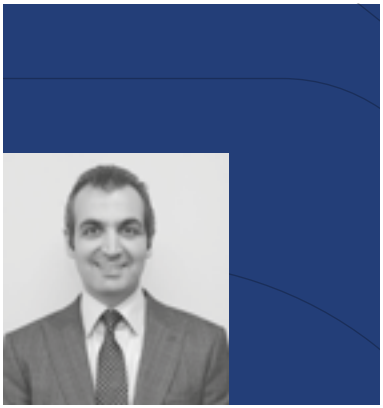
İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ

İPA İstanbul Planlama Ajansı

İSTANBUL KENT KONSEYİ

ILO Uluslararası Çalışma Örgütü

Emrah ŞAHAN
İstanbul Planlama Ajansı Başkanı

Yaklaşık bir buçuk yıldır süren COVID-19 salgını, gündelik hayatlarımızı tepeden tırnağa değiştirmekle kalmadı çalışma ilişkilerinde de önemli bir dönüşüme de neden oldu. Pandemiyle birlikte "evde kalamayan" çalışanların sayısı da azımsanmayacak miktarda. İngilizce'de "essential workers" (asli işçiler) ya da "frontline workers" (ön saftaki işçiler) kavramlarıyla tanımlanan bu kesim ağırlıklı olarak gıda tedariki, lojistik, temizlik, güvenlik ve perakende gibi devam etmesi mecburi ya da elzem olan hizmetleri üreten işçilerden oluşuyor. Dünyada Meksika'dan sonra merkezî hükümetin en az ayni ya da nakit destek sunduğu ülke olan Türkiye'de "evde kalamayan" işçiler bu hizmetleri üretenlerin sayısını da aşmış durumda. Tam da bu noktada, pandeminin çalışanlar açısından ülkemizdeki en önemli sonucunun mevcut çalışma ilişkilerindeki güvencesizliğin boyutlarını açığa çıkarması olduğunu söylemek mümkün. Kamuoyunda "işten çıkarma yasağı" olarak ifade edilen düzenleme ile işçinin rızası olmadan "ücretsiz izne" çıkarma uygulamasının önü açıldı ve pandeminin başından itibaren yaklaşık 2 milyon çalışan aylık 1.420 liralık bir sefalet ücretiyle izne çıkarıldı. Öte yandan, mevcut iş yasasında yer alan ve işten çıkarma yasağına ilişkin düzenlemede de geçerliliği koruyan "Kod-29" maddesine istinaden sadece 2020 yılında toplam 177 bin işçi işten çıkartıldı.

İstanbul Planlama Ajansı olarak "Güvencesizlik, Yeni Eşitsizlikler ve Çözüm Yolları Konferansı" çerçevesinde düzenlediğimiz oturumlar ve atölye çalışmalarıyla öncelikle dünya ve Türkiye'de güvencesizliğin boyutlarının anlamaya çalıştık. Konferansımızın temel hedefi güvencesiz çalışanların deneyim ve taleplerinin yerel ve ulusal karar alıcıların gündemine taşınmasıydı. Elinizde bulunan rapor, "Güvencesizlik, Yeni Eşitsizlikler ve Çözüm Yolları" konferansı çerçevesinde düzenlenen oturum ve atölyelerin kısa birer özeti ile tespit edilen sorunlar ve çözüm önerilerine yer veriyor. Yaşadığımız çağın yakıcı sorunlarından biri olan güvencesizlik konusunda İstanbul Planlama Ajansı tarafından yürütülen bu önemli çalışmanın bundan sonraki hedefi, belirlenen somut politika önerilerinin karar alıcıların gündemine taşınması olacak.

Yönetici Özeti

İşsizlik, kayıt dışı çalışma ve iş gücü piyasasında gün geçtikçe hızla artan güvencesiz istihdam hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde temel sorunların başında gelmektedir. Ülkelere, bölgelere, siyasi sistemlerin ve emek piyasalarının ekonomik ve sosyal yapısına bağlı olarak farklı biçimlerde ortaya çıkan güvencesizlik sorununun kapsamı, anlamı ve etkileri hala tartışma konusu olmaya devam etmektedir. Kırılgan, istikrarsız, kayıt dışı, eşitsizliği meşrulaştıran, sendikal örgütlenmelere alan açmayarak çalışanların mevcut yasal haklarını kısıtlayan güvencesiz istihdam ilişkileri COVID-19 salgınının etkisiyle kalıcılaşma eğilimi göstermektedir. Bununla birlikte, güvencesiz çalışmanın olumsuz etkileri ücret ve sosyal haklar gibi istihdamla ilgili konuların ötesine geçmekte, çalışanların fiziksel ve zihinsel sağlıkları, sosyal hareketliliği, aile yaşamları, sosyoekonomik refahları dâhil olmak üzere yaşamlarının tüm yönlerine yansımaktadır.

Güvencesizliğin yoğun olarak yaşandığı mekânların başında aynı zamanda iş gücü piyasalarının da merkezi olan kentler gelmektedir. Bu durum güvencesizlik sorununun kent temelli politikalar çerçevesinde ele alınması gerektiğini ortaya koymaktadır. Son yıllarda dünya ölçeğinde yerel yönetimlere verilen önemin artması ile birlikte yerel yönetimler mahalli ve belirli ihtiyaçları karşılayan kuruluşlar olmanın ötesinde yeni roller üstlenen yönetim birimleri haline gelmiştir. Dolayısıyla, bu soruna karşı yerel yönetimler tarafından bir eylem planının hayata geçirilmesi büyük önem taşımaktadır.

Bu noktadan hareketle, İstanbul Büyükşehir Belediyesi bünyesinde bulunan İstanbul Planlama Ajansı (İPA) tarafından 2-4 Haziran 2021 tarihleri arasında "Güvencesizlik, Yeni Eşitsizlikler ve Çözüm Yolları Konferansı" düzenlenmiştir. İBB Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı, İstanbul Kent Konseyi'nin ortaklığıyla ve Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO) iş birliğiyle çevrim içi ve yüz yüze gerçekleştirilen bu konferansta 5 oturum ve 12 atölye çalışmasına yer verilmiştir. Konferansta, dünyada ve Türkiye'de güvencesizliğin boyutlarının anlaşılması, yerel ve ulusal ölçekte güvencesiz çalışmayla mücadele etmek için kilit müdahale alanlarının tespit edilmesi, güvencesiz çalışan kesimlerin deneyimlerinin ve taleplerinin ele alınması, yoksulluk ve güvencesizlik arasındaki ilişkinin toplum üzerinde etkisinin değerlendirilmesi ve güvencesizlik sorununa karşı ortak bir gündemin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Konferansta ilk olarak kapitalizmin dünya ölçeğinde tarihsel dönüşümü, neoliberalizmin geleceğine dair olası senaryolar, salgınile birlikte ortaya çıkan yeni eşitsizlik biçimleri, sendikal mücadele, İstanbul'da emek mekânlarının analizi, iş gücü piyasalarında ayrımcılık ve kadın emeği konularında yapılan akademik sunuş ve tartışmalara yer verilmiştir. Konferansın ikinci ve üçüncü gününde İPA bileşeni olan Sosyal Politikalar Merkezinin desteğiyle desteğiyle farklı ve spesifik konuları kapsayan, uzman ve araştırmacıların yanı sıra konuların öznelerini de bir araya getiren atölye çalışmaları gerçekleştirilmiştir.

Bununla birlikte, dünya ölçeğinde önemli çalışmaları olan akademisyenlerin sosyal koruma politikaları bağlamında güvencesizliği değerlendirdiği bir konferans oturumu gerçekleştirilmiştir. Konferansın danışma kurulu üyelerinin yer aldığı kapanış oturumunda ise konferans süresince yapılan tartışmalar ve atölye sonuçları değerlendirilmiştir.

"Güvencesizlik, Yeni Eşitsizlikler ve Çözüm Yolları" Konferansında merkezi yönetim ve sektör aktörlerinin yanı sıra yerel yönetimlere de politikalarını, stratejilerini ve mevcut hizmetlerini geliştirmelerine yardımcı olabilecek önerilerin sunulması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda ön plana çıkan bazı hususlar şu şekildedir;

- Uzun süredir işsiz olanlar, iş gücü piyasasına geri dönmek isteyen kadınlar ve ilk işini arayan gençler için iş garantili programların hayata geçirilmesi,
- İstanbul'a özgü bir asgari gelir desteği, aile sigortası veya temel gelir uygulamasının hayata geçirilmesi,
- İstanbul'da sendikal farkındalık yaratma ve sendikalı bir çalışma hayatını desteklemek için faaliyetler yürütülmesi ve bu konuda kamuoyu oluşturulması,
- Dezavantajlı gruplara istihdam olanaklarında pozitif ayrımcılık uygulanması,
- Mesleki yeterlilikleri arttıran eğitim programlarının hayata geçirilmesi,
- Mevcut yaşlı ve engelli bakım hizmetlerinin kurulacak aktif yaşam merkezleri ve evde profesyonel bakım hizmetleri aracılığıyla yaygınlaştırılması,
- İBB'nin başlattığı kreş çalışmalarının özellikle mahalle bazlı yaygınlaştırılması,
- İstihdamda olan kişilere ulaşım desteği sağlanması,
- Emeklilere yönelik çeşitli sosyal destekler sağlanması,
- Çalışanların iş yaşamında yaşadığı hukuki sorunlar için gerekli desteğin sunulması,
- Çalışanlar için sosyalleşme ihtiyaçlarının giderecek mekânlarının inşa edilmesi,
- Sendikalar, işçi dernekleri ve sivil inisiyatiflere mekân desteği sunulması,
- Evden ve esnek çalışan gruplara mekân ve örgütlenme desteği sağlanması,
- İBB'nin hizmet ve mal satın aldığı şirketlerde ILO'nun insana yakışır iş ilkesi doğrultusunda güvenceli, ayrımcılıktan uzak ve sendikalı işler yaratılması konusunda ısrarcı olması,

Executive Summary

Unemployment, informal work and precarious employment are on the rise in the labor market in both developed and developing countries. The scope, content and effects of the precariousness problem which occurs in different forms depending on countries, regions, economic and social structure of political systems and labor markets, still continue to be a matter of debate in local, national and international levels. Fragile, unstable, informal and precarious employment relations that legitimize inequality, limit the existing legal rights of employees by not allowing unionisation and tend to become permanent with the effect of the COVID-19 pandemic. Besides, the negative effects of precarious work go beyond employment-related issues such as wages and social rights and affect the lives of workers on several aspects including their physical and mental health, social mobility, family life, socioeconomic well-being.

Cities, which are also the centers of labor markets, are at the forefront of places where precariousness is experienced intensely. This situation reveals that the problem of precariousness should be addressed within the framework of city-based local policies. In recent years, with the increasing importance given to municipalities and local governments on a world scale, they take on new roles that go beyond providing for local and specific needs such as infrastructure. Therefore, it is of great importance to implement an action plan by local authorities against this problem.

From this point of view, the "Insecurity, New Inequalities and Solutions Conference" was held by the Istanbul Planning Agency (IPA), which is under the Istanbul Metropolitan Municipality, between 2-4 June 2021. Within the scope of the conference, 5 panel sessions and 12 workshops were held online and face-to-face with the partnership of Istanbul Metropolitan Municipality (IMM) Social Services Department, Istanbul City Council and in cooperation with the International Labour Organization (ILO). At the conference, it was aimed to understand the dimensions of precarity in the world and in Turkey, to identify key intervention areas to combat precarious work at local and national scale, to address the experiences and demands of precarious workers, to evaluate the impact of the relationship between poverty and precarity and to determine a common agenda against the problem of precariousness.

The conference included academic presentations and discussions on the historical transformation of capitalism on a world scale, possible scenarios for the future of neoliberalism, new forms of inequality that emerged with the pandemic,the role of trade unions, the spatial analysis of labor in Istanbul, the discrimination in labor markets and women's labor.

On the second and third day of the conference, workshops were held with the support of the Social Policy Center under IPA, covering different and specific topics, bringing workers as well as experts and researchers together. In addition, a conference session was held with international academics who have important studies on precariousness and evaluated the issue in the context of social protection policies. At the closing session, in which the members of the conference advisory board participated, discussions and workshop results were summarised and evaluated.

At the "Precariousness, New Inequalities and Solutions Conference", it is aimed to present suggestions that can help municipalities, as well as central government and sectoral actors, to improve their policies, strategies and existing services. Some prominent issues in this context are as follows:

- Implementing of job guarantee programs for the long-term unemployed individuals, women who want to return to the labor market and young people looking for their first job,
- Introducing family insurance or basic income programs specific to Istanbul,
- Carrying out activities to support and create public awareness for unionization,
- Applying positive discrimination policies for employment opportnities to vulnarable groups,
- Implementing training programs to increase professional qualifcations,
- Expanding the existing elderly and disabled care services through active living centers and providing care services at home,
- Increasing the number of day care centres already initiated by IMM, especially on the neighborhood level,
- Providing transportation support to workers,
- Offering legal counselling opportunities for workers,
- Providing various social supports for retirees,
- Creating spaces for workers to meet their socialization needs,
- Providing logistical support for meeting places such as conference rooms or halls to trade unions, labor associations and civic initiatives in order to promote unionizing,
- Providing co-working spaces and organizational support to groups working from home,
- Requiring the providers of IMM to create secure and non-discr minatory workplaces and unionized jobs in accordance with the ILO's decent work prin ciple,
- Creation of an advisory-monitoring unit within the IMM that will consist of representatives of trade unions and women's organizations against violence and discrimination against women.

Giriş

Günümüzde ülkelerin ekonomik ve sosyal yapısını etkileyen en önemli sorunların başında işsizlik, kayıt dışı çalışma ve bununla birlikte iş gücü piyasalarında giderek artan güvencesiz istihdam gelmektedir. 1970'li yılların ikinci yarısından itibaren tercih edilen ekonomi politikaları neticesinde tüm dünyada gelir dağılımındaki eşitsizlik derinleşmiş, reel ücretler düşmüş, başta eğitim ve sağlık olmak üzere birçok kamu hizmeti üzerindeki piyasa baskısı artmış, kentsel hizmetler daha pahalı ve niteliksiz hâle gelmiştir. Toplumun genel faydasından ziyade küçük bir azınlığın çıkarları ekseninde ortaya çıkan ekonomi politikalarının ve iş gücü piyasalarını güvensizleştiren hukuki düzenlemelerin bir sonucu olarak güvencesiz ve istikrarsız çalışma biçimleri yaygınlaşmıştır. İş gücü piyasalarında güvencesizliğin artışı bir yandan gelir adaletsizliğini derinleştirirken diğer yandan yurttaşların kronik yoksulluktan kurtulma ihtimallerini zayıflatmakta ve tüm dünyada çalışan yoksulların giderek artmasına neden olmaktadır.

Günden güne daha çok güvencesizleşen istihdam ilişkilerinin üzerine yaşanan COVID-19 salgını bu sorunları küresel olarak dönüşü daha da zor bir noktaya taşımış, mevcut eşitsizlikleri derinleştirmiş ve yaygınlaştırmıştır. Uluslararası Çalışma Örgütü tarafından 2. Dünya Savaşı'ndan bu yana yaşanan en ciddi kriz[1] olarak nitelendirilen bu salgın sürecinin yansımalarını iş gücü piyasalarının merkezi ve güvencesizliğin asli mekânı olan kentler üzerinden izlemek mümkündür. Göç, yoksulluk, gelir adaletsizliği ve toplumsal cinsiyet eşitsizliği günümüzde kent temelli sosyal politikalar ekseninde tartışılırken bu kavramlarla yakın ilişkide olan güvencesizlik yerel yönetimlerin ele alması gereken konulardan biri olarak ortaya çıkmaktadır.

Bu kapsamda İstanbul Büyükşehir Belediyesi bünyesinde bulunan İstanbul Planlama Ajansı (İPA) tarafından 2-4 Haziran 2021 tarihleri arasında güvencesizliğin boyutlarının anlaşılması ve karar alıcılara, mevcut politika ve hizmetlerin geliştirilmesine yönelik rehberlik etmesi için çeşitli kurumlar ve özneleri bir araya getiren "Güvencesizlik, Yeni Eşitsizlikler ve Çözüm Yolları Konferansı" düzenlenmiştir. Konferansta tespit edilen sorunların ve bu sorunların çözümüne yönelik sunulan önerilerin konuyla ilgili gelecekte yapılacak çalışmalara yol gösterici olması hedeflenmektedir.

Türkiye'de ve İstanbul'da İş Gücü Piyasaları ve İstihdam Koşulları

İstanbul, Türkiye'de hayatın en pahalı olduğu[2] ve genel tüketim harcamalarının en fazla olduğu[3] şehir olarak öne çıkmaktadır. Aynı zamanda Türkiye'nin çalışabilir nüfusunun yaklaşık beşte biri, işsizlerin ise neredeyse dörtte biri İstanbul'da yaşamaktadır. İş gücü piyasalarının %20'sini barındıran İstanbul'da, iş aradığı halde bulamayanların sayısının 1 milyonun üzerinde olduğu bilinmektedir. Türkiye genelinde %13,7 olan işsizlik oranı, İstanbul'da neredeyse %15'e tırmanmaktadır.[4]

İstanbul'un gün geçtikçe Türkiye iş gücü piyasası ve istihdamında daha da önemli bir paya sahip olduğu bilinmektedir. Türkiye genelinde iş gücüne katılma oranlarına (İKO) bakıldığında İstanbul oranlarının ülke genelinin üzerinde seyrettiği gözlenmektedir. İstanbul'un; çalışma çağındaki (15 yaş üstü) nüfusun %19'unu ve toplam iş gücü ve istihdamın %21'ini barındırması dolayısıyla, Türkiye iş gücü piyasaları açısından kuvvetli bir temsil gücü vardır.[5] İstanbul Planlama Ajansı tarafından yürütülen İstanbul'da Güvencesiz İstihdam[6] araştırmasının sonuçlarına göre güvencesiz çalışanların %70,2'si iş imkânları sebebiyle İstanbul'a göç ettiğini belirtmiştir. Katılımcılara kendilerinin veya aile büyüklerinin İstanbul'a ilk yerleşme tarihi sorulduğunda %22,1'inin son 20 sene içerisinde, %42,1'inin 1980-1999 yılları içerisinde, %20,1'inin 1960-1979 yılları içerisinde, %15,7'sinin ise 1960 yılı öncesinde İstanbul'a geldiği öğrenilmiştir. Bu durum Türkiye'de iş gücü piyasaları ve istihdam ilişkilerinde İstanbul'un ağırlığını yeniden ortaya koymaktadır.

Mevcut istihdam ilişkileri içindeki çalışma koşullarına bakıldığında ise, kayıt dışı çalışma, sosyal güvenceden mahrum kalma, uzun saatlere yayılan esnek çalışma süreleri, düşük ücrete çalışma, uzmanlık alanına dair iş bulamama, sendikasızlaştırılma, borçlanma gibi sorunlar olduğu görülmektedir.

İPA'nın güvencesiz meslek grupları ile görüşülerek yapılan İstanbul'da Güvencesiz İstihdam[7] araştırmasında; çalışanların mevcut çalışma koşullarını anlamaya yönelik sorular yöneltilmiş, bunun üzerine çalışanların günde ortalama dokuz saat çalıştığı ve mevcut işlerindeki çalışma sürelerinin iki yıl olduğu görülmüştür. Ankete katılan çalışanların yarıya yakını (%46,3) uzmanlıkları dışında meslekler yaptığını; bu grubun %65,3'ü ise uzmanlık alanlarında iş bulamadığı için işini yapamadığını ifade etmiştir.

İş gücüne katılma oranının yanı sıra işsizlik oranlarına bakıldığında da ülke geneli ve İstanbul arasındaki durum farklı değildir. Resmi dar tanımlı işsizlik oranlarında da İstanbul'un payı gün geçtikçe artmaktadır ve ülke genelinin üzerinde seyretmektedir. Bunun sebeplerinden biri ise iş gücü piyasalarına katılım oranının artmasına rağmen yeterince istihdam olanağının olmamasıdır.

Tüm bunlarla birlikte İstanbul ülke geneli ile karşılaştırıldığında kayıtlı çalışma bakımından yüksek orana sahiptir. Türkiye'deki istihdamın yarısından fazlası sigortalı iken, İstanbul'da bu oran yüzde %90'lara çıkmaktadır. İPA'nın İstanbul'da Güvencesiz İstihdam[8] raporuna göre katılımcıların %93,7'si işi dolayısıyla SGK'lı olduğunu belirtirken bunların %78'inin sigortasının aldığı ücret üzerinden yatırıldığını, %15,2'si sigortasının daha düşük yatırıldığını belirtmiştir. Bu durum güvenceli çalışmanın sadece sosyal güvence sahipliği üzerinden değil, çok boyutlu olarak tartışılması gereken bir mesele olduğunu yeniden göstermektedir.

2018 ve 2019 yıllarında ekonomideki dalgalanmalar işsizlik ve gelir dağılımındaki eşitsizliği artırırken, 2020 yılında küresel bir kriz olarak ortaya çıkan COVID-19 salgını da eşitsizliklerin daha da derinleşmesine sebep olmuştur. Salgın ile birlikte hâlihazırda kırılgan, istikrarsız, kayıt dışı, çalışanlara iş güvencesi sağlamayan, ücret ve diğer haklar açısından eşitsizliği meşrulaştıran ve çalışanların sendikal örgütlenmelerine alan açmayarak mevcut yasal haklarını kısıtlayan istihdam ilişkilerinin daha da derin tahribata yol açtığı görülmektedir. Başta ücret ve sosyal güvence olmak üzere iş gücü içerisindeki mevcut eşitsizlikler de yoğunlaşmıştır. Salgın süresinde işten çıkarma yasaklarına rağmen ücretsiz izin ve Kod-29 gibi uygulamalarla bu yasak işlevsizleştirilmiş, güvencesizlik daha da yıpratıcı hale gelmiştir. Öte yandan kalıcı olma eğilimi sergileyen güvencesizlik sorununa karşı karar alıcıların akılcı ve dayanıklı çözümler üretmeye dönük siyasi tercihlerde bulunmadığı görülmektedir.

Salgının Türkiye iş gücü piyasalarındaki ilk ve en hızlı gözlemlenebilen etkilerinden biri işsizlik ve istihdam kaybı olmuştur. 2020 yılının Eylül ayında DİSK-AR tarafından yayınlanan İşsizlik ve İstihdamın Görünümü Raporu'na göre COVID-19'un yarattığı gerçek istihdam kaybı ve işsizlik Haziran 2020 itibarıyla %40,4 olarak hesaplanmıştır. Raporda ayrıca geniş tanımlı işsizliğin 10,2 milyona yükseldiği, geniş tanımlı işsizlik oranının ise %28,9'a ulaştığı ifade edilmektedir.[9] İPA'nın COVID-19 salgını sonrasında yaygınlaşan kent yoksulluğunu, İstanbul metropoliten alanında inceleyen ve mevcut durumu mekânsal boyutlarıyla tartışan Salgında Kent Yoksulluğu: İstanbul'da Yoksulluk Profilleri[10] raporunda, 30 Mart 2020'de İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin toplumsal dayanışmayı harekete geçirmek ve salgınla mücadele etmek için başlattığı #BirlikteBaşaracağız kampanyasına başvuranların profilleriyle ilgili detaylı bilgilere yer verilmektedir. Bu rapora göre Mayıs 2020 sonu itibarıyla kampanyaya başvuran 857 bin kişinin %55'i sigortasız olduğunu beyan etmiştir. ILO tarafından yayınlanan Dünyada İstihdam ve Sosyal Görünüm: Eğilimler 2021 Raporu'nda[11] ise salgın nedeniyle iş gücü piyasalarında küresel olarak yaşanan bu krizin 2023 yılına kadar süreceği öngörüsüne yer verilmektedir.

İşsizliğin yanı sıra çalışan yoksulluğu ve genç işsizliği de üzerinde durulması gereken önemli sorunlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Uluslararası Çalışma Örgütü'ne göre 2019 yılı ile karşılaştırıldığında dünyada 108 milyon çalışan salgın ile birlikte yoksul ve aşırı yoksul kategorisine eklenmiştir. İPA'nın İstanbul'da Güvencesiz İstihdam araştırma sonuçlarına göre ise anket katılımcılarının %52,9'u geçinebilecek kadar ücret kazanamadığını belirtmiştir. 2018 yılından beri süregelen istihdam ilişkilerinden en çok gençler etkilenmiş, ne istihdamda ne eğitimde yer alan gençlerin sayısı 2020 yılında %5,2 artarak %27,1'e çıkmıştır.[12] Salgında Kent Yoksulluğu: İstanbul'da Yoksulluk Profilleri[13] raporunda yer alan #BirlikteBaşaracağız kampanyası başvuru oranlarına bakıldığında da 15-29 yaş arasındaki gençlerin %57'sinin sigortasız olduğu ve bunun diğer yaş gruplarına göre en yüksek oran olduğu görülmektedir. Bu durum gençlerin iş gücü piyasalarında daha az yer aldığına veya sosyal güvenceden yoksun olduğuna işaret etmektedir.

Tüm bu veriler ışığında Türkiye genelinde ve İstanbul özelinde güvencesizlik sorununa karşı daha kalıcı, somut çözümlerin ve sürdürülebilir politikaların üretilmesinin elzem olduğu anlaşılmaktadır.

Güvencesizlik, Yeni Eşitsizlikler ve Çözüm Yolları Konferansı

Dünyada ve Türkiye'de güvencesizliğin boyutlarının anlaşılması, güvencesiz çalışmanın sosyal haklara ve sosyal korumaya erişim üzerindeki etkisinin belirlenmesi, güvencesiz çalışan kesimlerin deneyimlerinin ve taleplerinin ele alınması, yerel ve ulusal karar alıcıların gündemine taşınması ve çalışma koşullarını iyileştirmek ve güvencesizlikle mücadele etmek için stratejilerin belirlenmesi önemli gereklilikler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu nedenle İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne bağlı İstanbul Planlama Ajansı tarafından İBB Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı, İstanbul Kent Konseyi'nin ortaklığıyla ve Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO) iş birliğiyle 2-4 Haziran 2021 tarihleri arasında "Güvencesizlik, Yeni Eşitsizlikler ve Çözüm Yolları" başlıklı bir konferans gerçekleştirilmiştir. Konferansın Danışma Kurulu'nda **Prof. Dr. Şemsa Özar, Prof. Dr. İpek İlkkaracan, Doç. Dr. Aziz Çelik, Doç. Dr. Erdem Yörük ve Özge Berber Agtaş** yer alarak katkı sunmuştur. Konferansa çözüm önerilerini tartışmak üzere 47 akademisyen, 51 sivil toplum kuruluşu üyesi ve 27 belediye temsilcisi ile sendikalardan 72 uzman katılmıştır. Konferans oturumları toplam 1207 izleyici tarafından takip edilirken, kapalı atölye çalışmalarında 301 tartışmacı yer almıştır.

Bu konferans ile güvencesiz çalışma koşullarına ve bu koşullardan etkilenen kesimlerin deneyimlerine ilişkin farkındalık yaratmak, yerel ve ulusal karar alıcıları ve ilgili paydaşları dünyada ve Türkiye'deki güvencesiz çalışmanın neden olduğu zorluklar hakkında bilgilendirmek, COVID-19 salgınıyla birlikte farklı bir boyut kazanan güvencesizlik sorununu ve yeni eşitsizlik biçimlerini tartışmak, güvencesiz çalışma ile yoksulluk arasındaki bağın altını çizmek ve bu sorunun toplum üzerindeki etkisini disiplinlerarası bir yaklaşımla değerlendirmek, herkes için adil istihdam koşullarının yaratılması ve sosyal haklara erişimin sağlanması için etkili çözümler üretmek amaçlanmıştır.

Üç gün süreli çevrim içi ve yüz yüze olarak düzenlenen konferans, 5 oturum ve 12 atölye çalışmasından oluşmaktadır.

KONFERANS PROGRAMI

Birinci Oturum
Pandemi, Değişen Emek Rejimi ve Güvencesizlik

İkinci Oturum
Dönüşen Emek ve Sendikal Mücadele

Üçüncü Oturum
Türkiye'de Güvencesizliğin Mekânı, Cinsiyeti ve Etnisitesi

- **1. Atölye Çalışması**
  Gelecek Kaygısı ve Yaşam Algısı Ekseninde Genç İşsizliğini Tartışmak
- **2. Atölye Çalışması**
  Güvencesiz Bakım Emeği: Ev İşçileri
- **3. Atölye Çalışması**
  Türkiye'deki Mülteci ve Göçmenlerin Emek Sahasındaki Görünümü, Sorunlar ve Çözüm Önerileri
- **4. Atölye Çalışması**
  Güvencesiz Çalışmaya Karşı Alınacak Önlemlere Engellileri Dahil Etmek
- **5. Atölye Çalışması**
  İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları Bağlamında Sosyal Korumanı Değerlendirilmesi
- **6. Atölye Çalışması**
  Farklı Sektörlerde Güvencesiz Çalışma: Moto Kuryeler, Güvenlik Görevlileri ve AVM Çalışanları
- **7. Atölye Çalışması**
  Kamuda Güvencesizlik
- **8. Atölye Çalışması**
  Çocuk İşçiliği ve Çocuk İşçiliğiyle Mücadele Stratejileri
- **9. Atölye Çalışması**
  Evden Çalışma, Esnek Çalışma ve Zaman Yoksulluğu
- **10. Atölye Çalışması**
  İş Yaşamında Mobbing, Taciz ve Güvencesizlik
- **11. Atölye Çalışması (Çevrim içi)**
  65+ Çalışanlar ve Güvencesizlik
- **12. Atölye Çalışması (Çevrim içi):**
  Örgütsüzlerin Örgütlenmesi: Güvencesizliğe Karşı Örgütlenme Sürecinde Zorluklar ve Fırsatlar

Dördüncü Oturum:
Sosyal Koruma Politikaları Bağlamında Güvencesizlik

Bu çalışmada, konferans programında yer alan oturumlarda ve atölye çalışmalarında tartışılan hususlara, tespitlere ve önerilere yer verilecektir. Bu kapsamda, güvencesiz çalışma sorunuyla mücadeleyi ilke edinen yerel ve merkezî yönetim anlayışının geliştirilmesine katkı sunulması hedeflenmektedir.

Açılış Oturumu

Numan Özcan
Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO)
Türkiye Direktörü

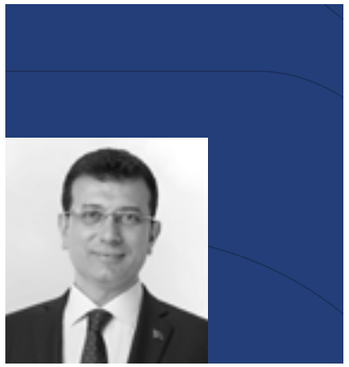
Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) Türkiye Direktörü Numan Özcan, son dönemlerde yerel yönetimlerin ekonomik ve sosyal politikaların üretilmesi ve uygulanmasında etkin roller üstlendiklerini, bu doğrultuda güvencesizlik temalı bir konferansın İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından düzenlenmesinin önemli olduğunu vurguladı. Özcan, güvencesizlik bağlamında COVID-19 salgını öncesinde de adil ve eşit ücrete erişim, çalışan yoksulluğu ve sosyal korumadan yoksunluk problemlerinin yaşandığını, salgının bu problemleri derinleştirdiğini ve özellikle kadınlar ve gençlerin istihdamı göz önünde bulundurulduğunda koşulların daha da ağırlaştığını ifade etti.

Salgının olumsuz etkilerini azaltmak üzere geliştirilen politikaların kayıtlı ve düzenli istihdamı korumaya yönelik olduğunu belirten Özcan, kayıtsız çalışanların ise istihdam politikalarından ve gelir desteklerinden yararlanamamaları nedeniyle derin bir yoksulluk tehdidi ile karşı karşıya olduğunu vurguladı.

Konuşmasında ILO'nun her yıl yayınladığı "Dünyada İstihdam ve Sosyal Görünüm: Eğilimler 2021" raporunun sonuçlarına yer veren Özcan, küresel salgının neden olduğu iş gücü piyasası krizinin 2023 yılına kadar tam anlamıyla çözülemeyeceğinin öngörüldüğünü ifade etti.

2019 yılından bu yana dünyada 108 milyon çalışanın, yoksul ve aşırı yoksul kategorisine eklendiğini ifade eden Özcan, bu durumun yoksulluğun sona erdirilmesi için kat edilen mesafeyi beş yıl geriye götürdüğünün ve 2030 yılına kadar dünyada yoksulluğun ortadan kaldırılmasına yönelik hedefleri içeren BM Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarına ulaşmanın giderek imkânsız hale geldiğinin altını çizdi.

Salgın sonrası toparlanma sürecinde ILO'nun dört ilke üzerine yoğunlaştığını açıklayan Özcan, sadece belli sektörler özelinde değil, geniş bir tabana yayılmış, kapsamlı ekonomik büyüme ve üretken istihdamı destekleyen; hane gelirlerini ve işgücü piyasasındaki geçişleri önemseyen; kurumsal temelleri güçlendiren ve tüm bunları sosyal diyalog aracılığıyla yapan bir toparlanma stratejisinin gerektiğini vurguladı. Numan Özcan konuşmasına son verirken, güvencesizliğin ortadan kaldırılmasının ancak kalıcı istihdam, kapsamlı bir ekonomik ve sosyal politikayla birlikte güçlü bir sendikal örgütlenme, sosyal diyalog ve toplu iş sözleşmeleri ile mümkün olabileceğini belirtti.

Ekrem İmamoğlu

İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı

İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Ekrem İmamoğlu, bir yıldan fazla süredir hayatımızda olan COVID-19 salgını ile daha yoğun olarak hissetmeye başladığımız ekonomik baskıyı, çalışma hayatında yaygınlaşan geçici, yarı zamanlı, sigortasız ve kayıt dışı işleri, düşük ücretleri ve işsiz kalma endişesini saha ziyaretlerinde gözlemlediğini vurgulayarak sözlerine başladı.

Kentlerin, iş gücü nüfusunun büyük bir bölümünü bünyesinde barındırdığını, bununla birlikte ekonomik büyümenin ve insani kalkınmanın lokomotifi olduğunu belirten İmamoğlu, Türkiye ekonomisinin %31'ini oluşturan İstanbul'un ise bu konuda ayrı bir öneme sahip olduğunu ve güvencesizlik sorunu için İBB'nin önemli paydaşlar arasında bulunduğunu belirtti. İmamoğlu bu sebeple İstanbul Planlama Ajansı'nın güvencesizlik ve yoksulluk konularında çalışmalarına devam ettiğini, toplumun bu sorundan etkilenen kesimlerine dair analizlerin yapıldığını ifade etti.

Kadınlar, gençler, yaşlılar, engelliler gibi farklı toplum kesimlerinin ve dezavantajlı grupların çeşitli seviyelerde etkilendiği bu sorunun, sadece yoksulluk olarak değil aynı zamanda insan hakları ihlalleri, ırkçılık ve ayrımcılık, kadın-erkek eşitsizliği, sağlık ve eğitim hizmetlerine erişim problemleri, çocuk işçiliği ve iş cinayetleri olarak karşımıza çıktığını vurgulayan İmamoğlu, "Güvencesizlik, Yeni Eşitsizlikler ve Çözüm Yolları Konferansı" ile güvencesizlik, iş gücü piyasalarındaki adaletsizlik ve hukuksuzluk gibi pek çok sorunun kapsamlı ve bütüncül bir yaklaşımla ele alınacağını belirtti.

Konuşmasında İstanbul'da özellikle salgın döneminde yaşanan işsizliğin boyutlarının ölçülmesinde ve analizinde en büyük engelin, kayıt dışı istihdamın ve günlük işlerle hayatını kazanmak zorunda olan nüfusun artışı olduğunu ifade eden Ekrem İmamoğlu, bu durumu en derinden yaşayan kesimin mülteciler ve sığınmacılar olduğunun ve kayıt dışı istihdam oranının artması ile bu durum arasında bağlantı bulunduğunun altını çizdi.

Konuşmasının son bölümünde güvencesiz çalışmaya karşı iş gücüne adil katılım ve insani kalkınma konularında yapılacak çalışmalar ile İBB'nin sorunların çözümünde etkin ve önemli bir rol üstleneceğini belirten Ekrem İmamoğlu, orta ve uzun vadeli bir yaklaşımla, şeffaf ve katılımcı bir anlayışla, tüm paydaşların işbirliğini gözeterek ve bilinçli bir mücadele zemininden hareket ederek sorunlara çözüm bulunacağını ifade etti.

Doç. Dr. Aziz Çelik

Kocaeli Üniversitesi

Sunuş konuşmasına başlarken Birleşmiş Milletler Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi'ne referans veren Doç. Dr. Aziz Çelik, ilk olarak güvencesizliğin ve eşitsizliğin yarattığı korku, yokluk ve yoksulluk durumuna değindi ve özgür insan ülküsünün, insanların ekonomik, toplumsal ve kültürel haklardan yararlanabileceği koşulların yaratılması ile mümkün olacağını vurguladı. Çelik, aynı zamanda konuşmasında iş ve gelir güvencesine bağlı eşit ve adil yaşam hakkına erişmek amacıyla yürütülen işçi hareketinin doğuşuna ve sosyal devlet, sosyal güvenlik, gelir güvencesi, insana yaraşır iş gibi kazanımlara yer verdi.

Birleşmiş Milletler, Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), Avrupa Konseyi gibi kurumların tavsiye kararları ve uluslararası sözleşmelerin pek çoğuna Türkiye'nin de taraf olduğunu belirten Aziz Çelik, bu belgelerin güvencesizlik ve eşitsizlik karşısında güçlü uluslararası hukuki zemin oluşturduğunu ifade etti. Neoliberal politikaların etkisi ile son 40 yıldır gerek ülkemiz ve gerek dünyada söz konusu kazanımların gerilediğini vurgulayan Aziz Çelik, güvencesizliğin ve eşitsizliğin küreselleştiği çağımızda hayatın her alanının metalaştığını ve toplumsal yararın öncelik olmaktan çıktığını belirtti. Bunun sonucu olarak anayasal bir hak olan ve devletin olumlu edimde bulunması gereken çalışma hakkına erişimin kısıtlandığını söyleyen Çelik, asgari ücretin yetersizliğinin ise çalışan yoksulluğuna zemin hazırladığını vurguladı.

Türkiye'nin toplu pazarlık açısından OECD ülkeleri içinde sondan ikinci olduğunu, grev hakkının anayasal bir hak olmaktan fiili olarak çıktığını ve toplu iş sözleşmesi güvencesinden yararlanan işçi sayısının yüzde 10'un altında bulunduğunu söyleyen Aziz Çelik, dünyada da sendikal hakların gerilediğini ve bunun gelir eşitsizliğini tetiklediğini belirtti. Çelik aynı zamanda Türkiye'de COVID-19 salgını ile başlayan dönemde dolar milyarderlerinin servetinin yaklaşık 15 milyar dolar artarak 53,2 milyar dolara ulaştığı, böylece Türkiye'deki milyarderlerin servetinin salgına rağmen son bir yılda %39 arttığı bilgisini paylaştı. Salgın döneminde sağlanan desteklere de değinen Aziz Çelik, bazı ülkelerin yurttaşlarına sağladıkları nakit transferler için milli gelirlerinin %15'ini harcadığını, Türkiye'de ise bu rakamın %2'den az olduğunu belirtti. Buna ek olarak yeni teknolojilerin daha güvencesiz ve eğreti işler yaratması, çalışmanın mekânsızlaşması, uzaktan çalışmayla artan çalışma sürelerine ve eğitimli işsizliğine değindi. Neoliberal ekonominin etkisi ve ayrımcı uygulamalar sebebiyle kadınların, gençlerin, göçmenlerin ve yaşlıların bu koşullardan daha yoğun olarak etkilendiğinin altını çizdi.

Yeni eşitsizliklerin ve yoksulluğun üretildiği mekânların kentler olduğunu bu nedenle kent yoksulluğunu temel alan sosyal politikalar üretmenin önemine değinen Aziz Çelik, yoksulluğa ve eşitsizliğe karşı sosyal politikaların ve sosyal adaletin merkezde olduğu yeni bir toplumsal sözleşme ve bu sözleşmeye dayalı ekonomik politikalar izlenmesi gerektiğini vurgulayarak açılış konuşmasını tamamladı.

Pandemi, Değişen Emek Rejimi ve Güvencesizlik

Moderatör:

Prof. Dr. Alp Erinç Yeldan

1960 yılında İzmit'te doğdu. Boğaziçi Üniversitesi İktisat Bölümü'nden mezun oldu. İktisat Doktorası derecesini 1988 yılında Minnesota Üniversitesi'nde tamamladıktan sonra Bilkent Üniversitesi'ne katıldı. Aynı Üniversitede 1990'da Doçent; 1998'de Profesör unvanını aldı. Profesör Yeldan hâlen Kadir Has Üniversitesi İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi Dekanı olarak görev yapmakta ve uluslararası ekonomi, kalkınma ekonomisi ve makroekonomik modeller üzerine çalışmaktadır. Merkezi Yeni Delhi'de olan Uluslararası Kalkınma İktisatçıları Birliği (IDEAs) kurucu-direktörlerinden olan Profesör Yeldan, Bilim Akademisi ile Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP) Uluslararası Kaynaklar Paneli (IRP) seçilmiş üyesidir.

Prof. Dr. Çağlar Keyder

Çağlar Keyder, Koç Üniversitesi Sosyoloji Bölümünde öğretim üyesidir. Doktorasını Berkeley Üniversitesi, Kaliforniya'da tamamlamıştır. Boğaziçi Üniversitesi ve New York'ta Binghamton Üniversitesi'nden emekli olmuştur. New Perspectives on Turkey dergisinin kurucu editörü olan Keyder, International Journal of Middle East Studies and Contemporary Sociology gibi birçok derginin yazı kurulunda görev yapmıştır. Tarihsel sosyoloji ve ekonomi politik alanlarında, Osmanlı ve Türkiye tarihi üzerinde çok sayıda çalışması vardır. Eserleri arasında "Türkiye'de Devlet ve Sınıflar", "Memalik-i Osmaniye'den Avrupa Birliği'ne", ve derlediği "İstanbul: Küresel ile Yerel Arasında" başlıklı kitapları bulunmaktadır.

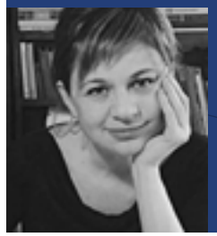
Pandemi Neo-Liberalizmi Bitirdi Mi?

"Pandemi neoliberalizmi bitirdi mi?" sorusu ile konuşmasına başlayan Prof. Dr. Çağlar Keyder, 1930'lu yıllardan bu yana uygulanan neoliberal politikaları ve bu politikaların etkisiyle dünyada yaşanan değişim ve dönüşümleri ele aldı. Keyder, 19. yüzyıl ve Birinci Dünya Savaşı sonrası, imparatorlukların çöktüğünü ve ortaya çıkan yeni devletlerin kaçınılmaz olarak kendi ekonomilerini de yönetmeye çalıştıklarını ve böylece ekonomiyi kontrol etme gücünün yön değiştirdiğini vurguladı.

Konuşmasında küreselleşme olgusuna da değinen Keyder, küreselleşme ve neoliberal politikaların birbiriyle ilintili olduğuna vurgu yaparak "neoliberalizm küreselleşme olmadan ayakta kalabilir miydi?" sorusunu yöneltti. Neoliberal dönüşümün küreselleşme olmadan ayakta kalmasının mümkün olmadığını dile getiren Keyder, küreselleşmenin iki önemli adımına vurgu yaptı ve bu adımların uluslararası ticaretin serbestleşmesi/gümrüklerin düşürülmesi ve Dünya Ticaret Örgütü'nün kurulması olduğunu ifade etti.

COVID-19 salgınının sistem eleştirisini beraberinde getirdiğini ve bu nedenle neoliberal politikalara desteğin azaldığını vurgulayan Keyder, birçok ülkede farklı siyasi deneyimler söz konusu olsa da uluslararası ticaret, sanayi politikaları ve sosyal politika alanında ortak noktaların bulunduğunu belirtti. Konuşmasına uluslararası ticaret, sanayi politikası ve sosyal politikanın dönüşümünü açıklayarak devam eden Keyder, sosyal politikanın, en görünür dönüşümü geçirdiğini vurguladı. Gelişmiş ülkelerde gelir düzeyi düşük olan insanlara düzenli olarak yardımların yapıldığının altını çizen Keyder, kredilerin ertelenmesi veya borçların silinmesi gibi dolaylı olarak yapılan sosyal yardımların karşılıksız nakdi yardıma dönüştürülmesi gerektiğini savundu. Bu noktada nakit transferlerini sürdürülebilirliğine dair tartışmaların da olduğuna dikkat çeken Keyder, temel vatandaşlık gelirinin elzem olduğunu vurguladı.

Bununla birlikte sosyal hizmetlerin de bu sürecin tamamlayıcısı olduğunu belirten Keyder, özellikle çocuk ve yaşlı bakımı gibi hizmet alanlarına ağırlık verilmesi gerektiğini ifade etti. Keyder, bu hizmet alanlarının aynı zamanda emek yoğun sektörler olarak nitelendirilebileceğini ve bu alanlarda istihdamın artırılabileceğini belirtti. Özellikle salgın sürecinde kadınların iş gücüne katılımının düştüğünü vurgulayan Keyder, kadın istihdamını artıracak politikaların hızlıca hayata geçirilmesini önerdi. Ekonominin ancak insanlara güven ve yaşam kalitesi getirdiği derecede başarılı olabileceğini belirten Çağlar Keyder, konuşmasının başında yönelttiği "pandemi neoliberalizmi bitirdi mi?" sorusuna cevap vermek için henüz erken olduğunu belirterek konuşmasını tamamladı.

Prof. Dr. Gamze Yücesan Özdemir

Gamze Yücesan Özdemir, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, University of Reading ve University of Sussex'de öğrenim gördü. Ankara Üniversitesi, İletişim Fakültesinde öğretim üyesi olan Gamze Yücesan Özdemir'in emek rejimi ve sosyal politika alanlarında kitapları, sosyal bilim dergilerinde ve derleme kitaplarda makaleleri bulunmaktadır. Eserleri arasında "Emek Politikaları: Ne Oluyor? Ne Yapmalı?", "İletişim, Emek ve Kalkınma: Ekonomi Politik Yaklaşım", "İnatçı Köstebek: Çağrı Merkezlerinde Gençlik, Sınıf ve Direniş", "Fırtınadaki Arı: Mühendisin Hayatı" isimli kitaplar bulunmaktadır. Ayrıca birçok sendikanın dergi ve yayınlarında yazıları yer almaktadır.

Çalışmanın Geleceği: Kadim Tartışmalar, Yeni Ufuklar

Pandemi ile birlikte yeni eşitsizlik biçimlerinin ve güvencesizliğin daha görünür hale geldiğini vurgulayan Gamze Yücesan Özdemir, sosyal gerçekliği açıklamak, anlamak ve değiştirmek için önemli bir kavşakta olduğumuzu ve bu kavşakta çalışmanın geleceği üzerine düşünmenin tam vakti olduğunu ifade ederek sözlerine başladı. Özdemir, bu süreçte dört farklı sorunun gündeme geldiğini belirtti;

- Çalışma nasıl bir düzeyde ve hangi tartışmalarla ele alınmalıdır?
- Pandemi sürecinde nasıl bir çalışma deneyimi gözlemlenmektedir?
- Pandemi sonrası çalışmaya yönelik kadim tartışmalar nelerdir?
- Çalışmanın geleceğine yönelik yeni ufuklar neler olabilir?

Özdemir, çalışmayı iç içe geçen üç halka olarak betimleyerek, emek süreci olarak adlandırılan ilk halkada, mal ve hizmetlerin üretilmesi sırasında hem üretimin zamanı ve mekânı örgütlemesi hem de çalışanların vasıflarının tanımlanmasını öne çıkardı. İkinci halkada iktisadi, siyasi ve ideolojik yapılar; en dış üçüncü halkada ise bireysel ve toplumsal varoluşun bulunduğunu belirten Özdemir, çalışmanın, çalışanların ve tüm toplumun varoluş koşullarını ve değerlerini belirlediğini ve kapitalist toplumlarda çalışma, sermaye ve emek arasında bir mücadele alanı olduğunu vurguladı. Salgın ile beraber artan işsizlikle, sosyal desteksiz kapanmalarla güvencesizliğin daha da derinleştiğini aktaran Özdemir, çalışma hayatının içinde kalanlar için ise işçi sağlığı sorunları, artan uzaktan çalışma uygulamaları, uzayan iş saatleri, farklılaşan denetim mekanizmaları gibi sorunlar olduğunu ve bu sorunların insanları yıkıma, ümitsizliğe ve en son noktada intiharlara yönelttiğini belirtti.

Salgın sonrası çalışma düzenine yönelik kadim tartışmaları özetleyen Gamze Yücesan Özdemir insan onuruna yaraşır ücret, evrensel temel gelir, esnek emeğin düzenlenmesi, haklara erişim gibi pek çok önerinin sadece sistemin yarattığı sonuçlara odaklandığının altını çizdi.
Pandeminin, sağlıklı hayat, iyi eğitim, yaşanabilir konutlar ve güvenceli bir çalışmanın ne kadar önemli olduğunu gözler önüne serdiğini belirten Özdemir, çalışmanın geleceğini de bu bütünsellik içinde düşünmek gerektiğini dile getirdi.

Gamze Yücesan Özdemir, konuşmasına son verirken, çalışmanın geleceğine yönelik uygulamaları kent ölçeğinde düşünmenin de önemli bir tartışma başlığı olduğunun altını çizdi. Yerel düzeyde çalışmanın geleceği için yerel planlamanın yapılması, yerelde sosyal politikalar üretilmesi ve kent yurttaşı olmak gibi uygulamalar yeni toplumun kurucu nüveleri olarak ön plana çıktı. Özdemir, kamu istihdam politikaları ve toplumcu belediyecilik deneyimlerinin söz konusu kurucu nüveler için değerli bir birikim sunduğunu belirterek sözlerini sonlandırdı.

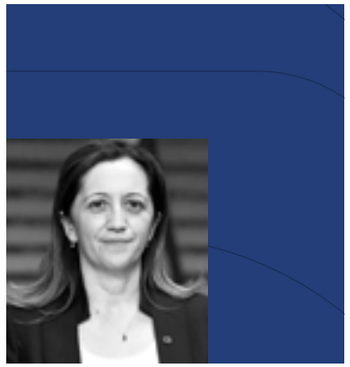
Dönüşen Emek ve Sendikal Mücadele

Moderatör:

Prof. Dr. Seyhan Erdoğdu

Ortadoğu Teknik Üniversitesi İdari Bilimler Fakültesi Ekonomi ve İstatistik Bölümü mezunu olan Prof. Dr. Seyhan Erdoğdu, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü'nden emekli öğretim üyesidir. 2019-2020 yıllarında Bilkent Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümünde ders vermiştir. Sendikacılık, çalışan yoksulluğu, güvencesiz çalışma, kamu hizmetlerinin özelleştirilmesi, emek göçü ve kadın emeği konularında yurt dışı ve yurt içinde yayınlanmış kitapları ve çok sayıda makalesi bulunmaktadır. Çalışma hayatı ve sosyal politika ile ilgili uluslararası ve ulusal araştırma projelerinde yer almıştır. Türkiye'deki sendikaların ve demokratik kitle örgütlerinin faaliyetlerine katkı vermiştir. Mülkiyeliler Birliği, Türk Sosyal Bilimler Derneği, Yerel Yönetim Araştırma, Yardım ve Eğitim Derneği (YAYED), Türkiye Barolar Birliği Emek Komisyonu ve Kadın Emeği Çalışan Feminist Araştırmacılar (KEFA) grubu üyesidir.

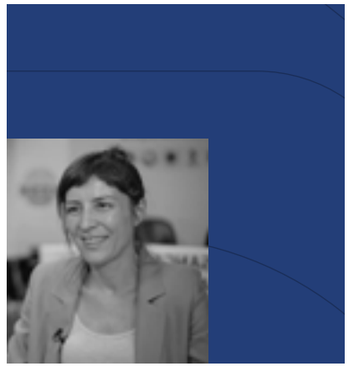
Arzu Çerkezoğlu

1969 yılında Artvin'de dünyaya gelen Arzu Çerkezoğlu, 1986 yılında İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde eğitim görmeye başladı. Üniversite yıllarında İstanbul Öğrenci Dernekleri Federasyonu Kurucu Genel Sekreterliği görevinde bulunan Çerkezoğlu, hekimliğe başladıktan sonra da Tüm Sağlık-Sen ile Sağlık ve Sosyal Hizmet Emekçileri Sendikası'nda üç dönem şube başkanlığı görevlerini üstlendi. Mücadelesine 2001 yılından itibaren Devrimci Sağlık İşçileri Sendikası (Dev Sağlık-İş) çatısı altında devam eden Çerkezoğlu, iki dönem genel sekreterlik yapmasının ardından 2008 yılında halen sürdürdüğü Dev Sağlık-İş Genel Başkanlığı görevini üstlendi. Arzu Çerkezoğlu, 2013 Nisan'ında gerçekleşen DİSK Genel Kurulu'nda genel sekreterlik görevine seçildi ve DİSK'in ilk kadın Genel Sekreteri oldu. 2018 Mayıs ayında DİSK Genel Başkanlığı'na seçilen Çerkezoğlu, bu göreve 14-16 Şubat 2020 tarihlerinde düzenlenen DİSK 16. Genel Kurulu'nda tekrar seçildi. Patoloji uzmanı olan Çerkezoğlu, evli ve bir çocuk annesidir.

DİSK Genel Başkanı Arzu Çerkezoğlu, ilk olarak güvencesizliğin ve yaşamın tüm alanlarında var olan ayrımcılık, eşitsizlik ve adaletsizliklerin ortadan kaldırılması için işçi sınıfı ve emekçilerin örgütlü olmasının ve toplu iş sözleşmesi ve grev gibi sendikal hakların önündeki engellerin kaldırılmasının şart olduğunu ifade etti. Devasa bir ücretlileşme ve işçileşme sürecinin yaşandığını ve bu sürecin temelinde güvencesizleştirme, mülksüzleştirme ve kazanılmış hakların ortadan kaldırılmasının yer aldığını vurgulayan Çerkezoğlu, ücretli çalışmanın temel çalışma biçimi haline geldiğini belirtti.

Konuşmasında bazı önemli istatistiklere de yer veren Çerkezoğlu, istihdamda ücretlilerin oranının 1988 yılında %40 iken, 2020 yılında %70'e yükseldiğini, İstanbul'da ise istihdamın %81'inin ücretli çalışanlardan oluştuğunu ifade etti. Bu noktada tarihsel bir paradokstan söz etmenin mümkün olduğunu ifade eden Çerkezoğlu, tüm dünyada ve Türkiye'de başlayan işçileştirme sürecinin bir sonucu olarak işçi sınıfının büyüdüğünü ancak, sendikal örgütlenmelerin tarihinin en zayıf dönemini yaşadığını belirterek bu sorunun çözümü noktasında sendikaların geleneksel yaklaşımlardan sıyrılarak, işçi sınıfının farklı kesimlerini ve değişen yapısını dikkate alarak dönüşmesi fikrini vurguladı. Çerkezoğlu, ayrıca 1980-2021 yılları arasında Türkiye'deki işçi sayısının 7 kat arttığı, buna karşılık sendikalaşma oranının 1980'li yıllarda %41 iken 2021 yılına gelindiğinde %14'e gerilediğini ayrıca bu istatistik içinde kadın - erkek dağılımına bakıldığında kadınların oldukça düşük oranda (%9,5) sendikalaşma sürecine dâhil olduğunu belirtti. Çerkezoğlu, bu düşüşün en önemli sebepleri arasında özellikle salgın döneminde kadınların ev içi bakım yükünün artmasının ve iş gücünden çekilmesinin olduğunu ifade etti.

Konferansın bu oturumunda dikkat çekilen bir diğer husus güdümlü sendikacılığın artışı oldu. Çerkezoğlu tarafından bazı sendikalarda asimetrik bir artışın olduğu ve bu durumun sendikal hareketlerin geleceği ve sendika - hükümet ilişkileri açısından olumsuz bir tablo oluşturduğu belirtildi ve sendikalaşma oranları açısından 81 il içerisinde İstanbul'un 75. sıraya gerilediği ifade edildi. Toplu pazarlık konusunda OECD ülkeleri arasında Türkiye'nin sondan 2. sırada olduğunu ifade eden Çerkezoğlu, açlık sınırı altında bulunan asgari ücretin ortalama bir ücret haline dönüştürülmesinin arka planında grev hakkının engellenmesi ve toplu pazarlık kapsamının sınırlı tutulması olduğunu vurguladı. Pandemi sürecinde yaşanan zorluklara işaret eden Çerkezoğlu, sağlığın ve sosyal güvenliğin bir hak olmaktan çıkarılarak piyasaya açılmasının telafisi olmayan sonuçlar doğurduğunu, hala aşıya ulaşamayan ülkelerin var olduğu düşünüldüğünde neoliberal ekonomi politikaların geldiği noktanın daha net anlaşılabileceğini belirtti. Arzu Çerkezoğlu, konuşmasının sonunda sermayenin bu süreçten emek rejimi üzerindeki baskıyı arttırarak çıkmak istediğini, buna karşılık eşitlik, özgürlük, barış, adalet ve ortak akıl temelinde yeni bir toplumsal düzen ve emeğin Türkiye'sini inşa etmenin mümkün olduğunu ifade etti.

Aysun Gezen

Aysun Gezen, 1982 yılında Manisa'da doğdu. Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümünde lisans öğrenimini tamamladı. Aynı fakültede Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı'nda yüksek lisans yaptı. 2009 yılında Hitit Üniversitesi'nde Araştırma görevlisi olarak işe başlayan Gezen, 2010 yılında Ankara Üniversitesi'nin Siyaset Bilimi bölümünde doktora eğitimine başladı. 2014 - 2017 yılları arasında Eğitim Sen Ankara 5 Nolu Üniversiteler Şubesi yürütme kurulu üyeliği yaptı. 2017 yılında KESK 9. Olağan Genel Kurulu'nda Merkez Yürütme Kurulu üyeliğine seçilerek KESK Eş Genel Başkanı oldu

Konuşmasına OHAL sürecinde yaşanan zorluklara değinerek başlayan KESK Eş Genel Başkanı Aysun Gezen, KHK ile işten atılan 130 bine yakın insanın masumiyet karinesi ve lekelenmeme hakkının göz ardı edildiğini, en temel haklar ve sendikal faaliyetlerin suç kategorisine alındığını, aynı zamanda bu politikalar ile toplumun diğer kesimlerine mesaj verilmeye çalışıldığını vurguladı. KHK'larla sadece ihraç değil, aynı zamanda yasa değişiklikleri yapıldığını ifade eden Gezen, 150 yasada, binin üzerinde mevzuat değişikliği olduğunu, emek rejimi ve siyasi rejimin KHK'larla tesis edildiğini belirtti.

Aysun Gezen, taşeronlaşmanın beraberinde getirdiği örgütsüzlük, parçalı istihdam yapısı ve ücret farklılıkları nedeniyle işçilerin asıl mücadeleyi sermaye sahiplerine vermesi gerekirken birbirleri ile karşı karşıya gelmesi konusuna değindi. Ayrıca, sermaye karlılığının artırılması konusunda muhafazakârlaşma politikasının sürdürüldüğüne işaret eden Gezen, işçilerin hak arayışlarının bir takım kurumlar aracılığıyla dini açıdan yaptıklarının yanlış olduğu söylenerek engellenmeye çalışıldığını ifade etti. Sendikalaşmanın önündeki engellerin aşılması, örgütsüzlüğün ortadan kaldırılması ve işçi haklarının korunması için çözüm önerilerinin de konuşulduğu bu oturumda işyerlerinde emek meclislerinin kurulması, yeni ve farklı sendikal formların oluşturulması, örgütlenme konusunda dayanışma ağları oluşturulması ve bu çabalara yerel yönetimlerin öncülük etmesi gündeme geldi.

Türkiye'de Güvencesizliğin Mekânı, Cinsiyeti ve Etnisitesi

Moderatör:

Dr. Ebru Işıklı

2017 yılında doktora derecesini Boğaziçi Üniversitesi Atatürk Enstitüsü'nden alan ve hâlen aynı enstitüde yakın Türkiye tarihi dersleri vermekte olan Dr. Ebru Işıklı, sosyal tarih, antropoloji, etnografi disiplinlerinde formasyon almıştır. Araştırma sektöründe, niteliksel ve nicel yöntemler alanında profesyonel tecrübeye sahiptir ve çalışma sosyolojisi, emek tarihi ve Türkiye tarihi alanlarında araştırmalar gerçekleştirmektedir.

Dr. Esra Kaya Erdoğan

Dr. Esra Kaya Erdoğan, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde Sosyoloji okudu. Siyaset ve Sosyal Bilimler alanında yüksek lisans derecesini aldı. MSGSÜ Sosyoloji Bölümünde doktorasını tamamladı. Özel sektörde ve sivil toplum alanında araştırma uzmanı olarak çalıştı. Çeşitli vakıf üniversitelerinde sosyoloji, kent çalışmaları, yerel yönetimler ve araştırma yöntemleri derslerini verdi. Ulusal ve uluslararası kuruluşlar tarafından desteklenen çok sayıda bilimsel nitelikli araştırma projesinde yer aldı. Bölüm yazarı ve editör olduğu kitap çalışmalarının yanı sıra gazete ve dergilerde yayımlanan makaleleri vardır. Bağımsız araştırmacı olarak saha çalışmalarını sürdürmektedir.

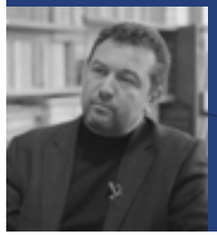
Diplomalı İşsizin Mukavemeti

İşsizlik çalışmalarının zorluğu ve imkânlarına değinerek konuşmasına başlayan Esra Kaya Erdoğan, 2008-2009 küresel krizinden sonra Türkiye'de diplomalı işsizlerin oranının %15'in altına düşmediğini ve son 5 yılda her 3 üniversite mezunundan 1'inin işsiz olduğunu belirtti. Erdoğan tarafından işsizliğin artan ivmesinin aynı zamanda işsizliğin kalıcılaştığının önemli bir göstergesi olduğuna vurgu yapılarak işsizliğin, işsiz kalan kişilerin yalnızca kendilerini değil ailelerinin de mental ve fiziksel sağlıklarını etkilediği belirtildi.

İşsizliğe dair sosyal bilimlerde yapılan araştırmaların her geçen gün arttığına değinen Erdoğan, işsizlik kavramının işten bağımsız tartışılamayacağının altını çizdi. Konuşmasına, diploması olan 24 kişiye odaklanan çalışması ile devam eden Erdoğan, 22-38 yaş arası yeni mezun ve işsizlerin olduğu bir grubu ele alarak, işsizliğin mekânla ilişkisini sorgulamak istediğini dile getirdi. "İşten işsizliğe nasıl geçiliyor, gündelik yaşamda mekânın kullanımı nasıl değişiyor?" sorusuyla yola çıkan araştırmada, çalışmak ve işsizlik arasındaki temel paradoksun zaman - para paradoksu olduğu vurgulandı. Çalışan olmak ve işsiz olmak arasındaki yer değişikliğinin zaman ve para arasındaki geçişte kurulu olduğu, zamanın ve emeğin ücret karşılığında kiralandığına vurgulanan çalışmada, bu denklemin değişimine bağlı olarak mekânın da değişiklik gösterdiği çalışmanın bir sonucu olarak belirtildi.

Esra Kaya Erdoğan konuşmasında zaman deneyimlerinin, özellikle İstanbul gibi bir metropolde zaman yoksulluğu olarak ortaya çıktığını ve bu yoksulluğun çalışanlar üzerinde bir baskı oluşturduğunu ifade etti. Kamusal alana dâhil olmanın parayla ilişkisini vurgulayan Erdoğan, bu durumun işsizlik süresi uzadıkça insanları kamusal alandan uzaklaştırdığını belirtti.

Erdoğan konuşmasına son verirken, işsiz kalan kişilerin tekrar aileleri ile birlikte yaşamalarının zaman zaman bir yüke dönüştüğünü ve aile ile yetişkin birey arasında bağımlı bir ilişkinin sürdürüldüğünü vurguladı.

Doç. Dr. Hakan Koçak

M. Hakan Koçak 1970 yılında doğdu. Mimar Sinan Üniversitesi, Sosyoloji Bölümünde lisans ve yüksek lisans eğitimini tamamladı. Marmara Üniversitesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü'ndeki doktorasını "Paşabahçe Semtinde İşçi Sınıfının Oluşumu, Cam İşçi Hareketinin Gelişimi ve Yönelimleri" başlıklı tez çalışmasıyla 2009 yılında tamamladı. Petrol-İş Sendikası'nda eğitim ve örgütlenme servislerinde görev aldı. Karadeniz'de küçük balıkçıların sosyoekonomik durumunu konu alan saha araştırmalarına katıldı. Tarih Vakfı'nda sözlü tarih araştırma projelerinde çalıştı. DİSK-AR Danışma Meclisi, Türkiye Sınıf Araştırmaları Merkezi gibi oluşumlarda sınıf araştırmaları çalışmalarına destek sundu. Kocaeli Üniversitesi İİBF Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü'nde öğretim üyesi olarak görev yaparken 2016 yılında 672 sayılı KHK ile ihraç edildi. Farklı sendikalarda koordinatörlük, dergi editörlüğü gibi çalışmalar yürüttü. Çalışmaları ağırlıkla emek tarihi, çalışma sosyolojisi, Türkiye işçi hareketinin sosyal yapısı ve gelişme dinamikleri gibi konularda yoğunlaşmıştır. Bu konularda çeşitli dergi ve kitaplarda makaleleri yayımlanmıştır.

"Bir 'Emeksizleştirme' Süreci Olarak İstanbul'un Dönüşüme Bakmak"

Konuşmasına emeksizleşme kavramının, tüm içerikleriyle birlikte emeğin sosyal tarihsel ve mekansal doku ile kentin tarihsel belleğinde görünmez olması, üretim alanlarını kaybetmesini ve kent mekanlarına dair yabancılaşmasının derinleşmesi anlamına geldiğini belirterek başlayan Doç. Dr. Hakan Koçak, İstanbul'daki emeksizleşme sürecinin 2000'lerde kent emekçilerinin güvencesizliği ile birlikte arttığını belirtti.

Koçak, Osmanlı'dan bu zamana emeğin başkenti olarak ön plana çıkan İstanbul'un 1940-1950'li yıllarından 2000'lere kadar sanayi üretiminin merkezi olduğunu ve kent dokusunun oluşumunun, işçi sınıfının yaşamıyla ilişkili olduğunu dikkat çekti. Koçak, kentte yaşayan emekçilerin yaşam deneyimlerinin, oluşturdukları yaşam alanlarının, mahallelerin, gecekondu semtlerinin, konut kooperatifleri aracılığıyla oluşan semtlerin ve politik oluşumların kent üzerine bıraktığı izlerin anlamlarını düşünmenin önemli olduğunu dile getirdi.

Yoğun hemşehrilik, politik yoldaşlık, işdaşlık ile yoğun sosyal ağlar yaratılan bu alanlardaki güven ortamının işçilerin güvencesi olduğunu vurgulayan Koçak, dönüşen mekânla beraber değişen güven ilişkilerine de dikkat çekti. 1980'ler sonrası neoliberal kentleşme adımları ile birlikte kentlerde yaşanan büyük dönüşümlerin kentsel dokuyu parçalamasının, güvence ve emek hareketini zayıflattığını belirten Koçak, 2000'lerde ise, geleneksel olarak oluşan emekçi işçi semt dokusunun bozulduğunu vurguladı. Koçak, dönüşüme uğrayan semtlerin düşük ücretle ve enformel çalışanların yoğun olduğu merkezler olduğuna dikkat çekerek, kentsel dönüşümün yalnızca fiziksel mekân üzerinde değil emekçilerin güvencesi üzerinde de etkisi olduğunun altını önemle çizdi.

Hakan Koçak konuşmasına son verirken, konut değerlerinin artması ve ekonomik gelir adaletsizliği sebebiyle insanların yeni bir konut sahibi olamamalarını "evsizleşme" üzerinden yorumladı. Güvencesizliğin giderilmesi konusunda temel önceliklerden biri olarak, kentsel dönüşüme dair alınan kararların sosyal politikaları göz önünde bulundurarak geliştirilmesinin önemini dile getirdi.

Kadın Emeği ve Güvencesizlik

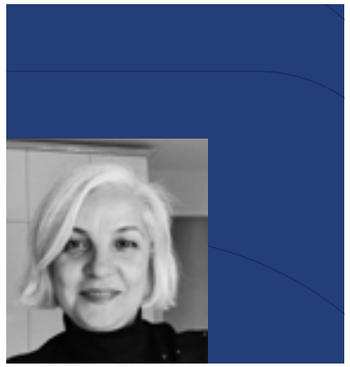
Moderatör:

Dr. Elif Hacısalihoğlu

Elif Hacısalihoğlu, Marmara Üniversitesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü lisans mezunudur. Yüksek lisans öğrenimini Marmara Üniversitesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Programı'nda 2008 yılında tamamladı. Doktora öğrenimine Ankara Üniversitesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü'nde devam etti ve 2015 yılında ilgili bölümde Dr. unvanını aldı. Doktora eğitimi esnasında çalışmalarının bir kısmını, TÜBİTAK Yurt Dışı Araştırma Bursu ile 2012-2013 yılları arasında Dublin City University'de gerçekleştirdi. "1945-1960 Döneminde Türkiye'de Çalışma Yaşamının Orhan Kemal Romanlarında Temsili" başlıklı yüksek lisans teziyle 2009 yılında Türk Sosyal Bilimler Derneği, Genç Sosyal Bilimciler Mansiyon ödülünü aldı. "Türkiye'de İşçi Sınıfı Haritasında Güvencesizlik Deneyimleri" başlıklı doktora tezi, 2015 yılında Türk Sosyal Bilimler Derneği, Genç Sosyal Bilimciler Behice Boran Özel Ödülü'ne layık görüldü.

"Mülkiyeliler Birliği Vakfı tarafından yayımlanan, Sosyal Politika-İktisat Yazıları: Prof.Dr.Seyhan Erdoğdu'ya Armağan" kitabının editörlerindendir. Trakya Üniversitesi'nde akademisyen olarak çalışmalarına devam etmektedir.

Prof. Dr. Saniye Dedeoğlu

Prof. Dr. Saniye Dedeoğlu, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü öğretim üyesidir. 2010-2012 yıllarında Warwick Üniversitesi Marie Curie Araştırmacısı olarak çalışmıştır. Kalkınma Çalışmaları doktora derecesini Londra Üniversitesi Doğu ve Afrika Çalışmalarından (University of London, SOAS) almış olan Dedeoğlu'nun temel ilgi alanları toplumsal cinsiyet, yoksulluk ve uluslararası göçtür. Türkiye'de Refah Devleti ve Kadın (birlikte Adem Yavuz Elveren, 2012 ve 2017, İletişim); 2000'ler Türkiyesi'nde Sosyal Politika ve Toplumsal Cinsiyet (birlikte Adem Yavuz Elveren, 2015, İmge); Göç ve Sosyal Dışlanma Türkiye'de Yabancı Göçmen Kadınlar (birlikte Çisel Ekiz Gökmen, 2011, Efil Yayınevi); Kalkınma ve Küreselleşme (birlikte Turan Subaşat, 2005, Bağlam Yay.) gibi kitap çalışmaları ve çok sayıda makalesi bulunmaktadır.

Kırılganlık ve Güvencesizlik Kıskacında Kadın Emeği: İnsana Yaraşır İş Perspektifi

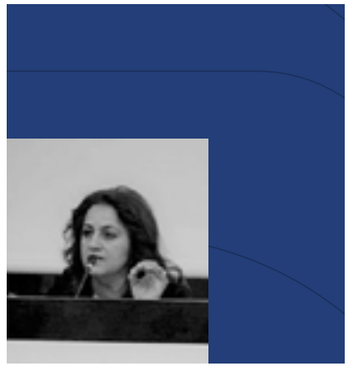
Prof. Dr. Saniye Dedeoğlu, "Kırılganlık ve Güvencesizlik Kıskacında Kadın Emeği: İnsana Yaraşır İş Perspektifi" başlıklı sunumunda son yıllarda yaptığı çalışmalar üzerinden kadın istihdamında kırılganlık ve güvencesizlik boyutuna odaklandı. Dedeoğlu, son bir yıldır ILO ile yürüttüğü çalışmada kadın emeğinin görünümlerini "insana yaraşır iş perspektifi" üzerinden anlamaya çalıştıklarını belirtti. Bu çerçevedeki göstergeler ise istihdam fırsatları, geçimlik kazanç ve üretken çalışma, insana yaraşır çalışma saatleri, iş ve yaşam dengesi, ortadan kaldırılması gereken işler, iş güvencesi ve güvenliği, fırsat eşitliği ve eşit muamele, sosyal güvenlik, sosyal diyalog, insana yaraşır iş için ekonomik ve sosyal yapı olarak sıralandı.

Türkiye'de 15 yaş ve üstü çalışabilir durumdaki nüfusun iş gücü olarak tanımlandığını ifade eden Dedeoğlu, 30 milyon kadının 20 milyonunun aktivite dışı ya da iş gücüne dahil olmayan nüfus olarak aktarıldığını, bu sayının da salgın ile birlikte artmış olabileceğini ve çalışabilir durumdaki kadınların iş gücüne katılma oranının ise %34 ile sınırlı kaldığını belirtti.

Dedeoğlu, 2019 yılında iş gücüne dâhil olmayan nüfusun %70'lik kısmının kadın olduğunun altını çizerek, bu dışarıda kalmanın sebebinin %55,7 oranında görünmeyen bir emek olan ev işleri olduğuna dikkat çekti. Zaman kullanım anketlerinden ulaşılan sonuçlar doğrultusunda ücretsiz ev ve bakım işlerine ayrılan zamanın kadınlar için günde 4 saat 35 dakika, erkekler için ise 53 dakika olduğunu, kadınların iş yükünün büyük bir kısmının ise çocuk bakımı olduğunu vurguladı.

Çalışan kadınların sunduğu tabloya dikkat çeken Dedeoğlu, kayıt dışı çalışmanın erkeklere göre yüksek bir orana sahip olduğunu, kentsel istihdamda kadın oranının artışı ile kayıt dışı çalışan kadınların da artığını, bu durumun tarım işçiliği ve ücretsiz olarak aile işletmelerinde çalışma ile sınırlı olmadığını belirtti.

Bir diğer önemli konu olan esnek ve yarı zamanlı çalışma konusunda kadınların yüksek oranına dikkat çeken Dedeoğlu, kadınlar için bu çalışma biçiminin iş yaşam dengesini kurabilmek adına, gelir kazanırken ev içindeki yükümlülükleri yerine getirebilmenin de bir yolu haline geldiğini belirtti. Ayrıca iş gücünün feminizasyonu kavramını kullanan Dedeoğlu, iş gücü sahasında görünümleri artsa dahi kadınların düşük ücretli, esnek işlerde çalıştığını ifade etti. Türkiye'de cam tavan sendromunun da altını çizen Dedeoğlu, aktardığı verilerle 2019 yılı itibariyle dünyada yöneticilerin %27,9'nun kadın olduğunu, OECD ortalaması %32,4 iken Türkiye'de kadın yöneticilerin oranının sadece %15,2 ile sınırlı kaldığını belitti.

Gülhan Benli

Gülhan Benli, 1968 yılında Amasya'da doğdu. Genç yaşından itibaren güvencesiz, sağlıksız ve ağır çalışma koşullarına sahip iş ortamlarında çalışan Benli, bu sorunlardan dolayı hak arama mücadelesine başladı. Benzer koşullarda çalışan arkadaşlarıyla bir araya gelerek sorunların üstesinden gelebilmek amacıyla 2008 yılında Ev İşçileri Dayanışma Derneği Girişimi'ni kurdu. 15 Haziran 2011 tarihinde daha örgütlü bir şekilde faaliyet sürdürülmesi adına Ev İşçileri Dayanışma Sendikası'nı kurdu ve sendikanın Kurucu Genel Başkanlığı görevini üstlendi. Gülhan Benli, kadın hakları, ev işçilerinin örgütlenmesi ve kanuni korumaya alınması konularında çalışmalarını sürdürmektedir.

Dünyada Küresel Salgın Döneminde Türkiye'deki Ev İşçilerinin Salgın Süreciyle Derinleşen Sorunları

Ev İşçileri Dayanışma Sendikası (Evid-Sen) Genel Başkanı Gülhan Benli konuşmasında Türkiye'deki ev işçilerinin salgın dönemindeki sorunlarına odaklandı. Türkiye'de 1 milyondan fazla ev işçisi olduğunu ve bu işçilerin %91'inin kadın olduğunu belirterek konuşmasına başlayan Benli, sosyal güvenlik şemsiye altında olmayan ev işçilerinin hiçbir hukuki korumaya sahip olmadığına değindi. Benli, ev işçilerinin sigorta koşullarının bir ayda 10 günden az ya da çok çalışması kriterine bağlandığını belirleterek oluşturulan yasanın, ev işçilerini korumadığı gibi, güvencesizliği güvence altına aldığını ve işverenlerin lehine olduğunu söyledi.

Benli, ev işçiliğine toplumun yüklediği anlam, ev işçiliğinin toplumsal cinsiyet rolleriyle şekillenen yapısı, karşılıksız ve görünmez bir iş olarak algılanmasının yapılan işe ve sahaya yansıdığını vurguladı. Salgın sürecinde ise saha verileri psikolojik, fiziksel, cinsel ve ekonomik şiddetin hızla yükseldiğini gösterdi. Benli, ev işçilerinin %91'i kadınlar değil erkekler olsaydı bugün bu sorunları tartışmıyor olacağımızı vurgulayarak toplumsal cinsiyet eşitsizliğine dikkat çekti.

Salgın dönemi ile birlikte hâlihazırda düzensiz çalışan birçok ev işçisinin tamamen işsiz kaldığını vurgulayan Benli, ev işçisi kadınlar arasında iş kaybı oranının %93,4 olduğunu belirtti. Bu süreçte ev işçisi kadınların, borçlandıklarını ve kira ödeyemediklerini, %43,3'ünün haciz ile karşı karşıya kaldığını vurguladı. Ayrıca sağlık hakları ile çocukların eğitime ve internete erişim hakları en çok kısıtlanan unsurlar oldu. Benli, kayıt dışı çalışma problemine de bağlı olarak ev işçisi kadınların %84,4'ünün sosyal yardım ve kısa dönem ödeneklerinden faydalanamadığının altını çizerek bu sorunların hala güncel olduğunu ve her geçen gün büyümeye devam ettiğini belirtti. Özellikle ev içi bakım işinde çalışan ev işçilerinin bu süreçte hem kendilerinin hem ailelerinin hayatlarını tehlikeye atmak zorunda kaldığını belirten Benli, karşılaşılan hak ihlallerini çalışma hakkı, sosyal güvenlik hakkı, yaşam hakkı, beslenme hakkı ve sağlık hakkı olarak sıraladı.

Benli konuşmasının sonunda salgın döneminde Evid-Sen'in yaptığı çalışmaları aktararak salgın dönemine ilişkin ev işçilerinin acil taleplerini iletti. Bu talepleri; ev işçilerine acil gelir desteği, kayıtlı istihdamı teşvik edecek salgın dönemi özel teşvikleri, kişisel koruyucu ekipmanların sağlanması, aşıda ev işçilerinin öncelikli gruplar arasında sayılması, koronavirüsün meslek hastalığı sayılması, ev işçilerinin ücretli izin ve fazla çalışmaya ilişkin haklarının gözetilmesi ve sosyal koruma önlemlerinde ev işçilerinin gözetilmesi olarak aktardı.

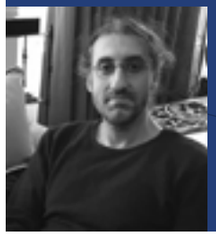
İş Gücü Piyasalarında Ayrımcılık ve Güvencesizlik

Moderatör:

Doç. Dr. Betül Urhan

Betül Urhan, 1971 yılında Antakya'da doğdu. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü'nden 1993 yılında mezun oldu. 1996 yılında İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi Bölümü'nde yüksek lisansını, 2004 yılında ise aynı bölümde doktorasını tamamladı. Sosyal politika, sendikal örgütlenme, kadın istihdamı ve örgütlenmesi konularında çalışmalarını sürdüren Urhan, 2005 yılından itibaren Kocaeli Üniversitesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümünde Öğretim Üyesi olarak çalışmaktadır.

Doç. Dr. Polat S. Alpman

Polat S. Alpman, İstanbul Kocamustafapaşa'da doğdu. 2005 yılında Selçuk Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nden dereceyle mezun oldu. Eğitim Bilimleri ve Genel Sosyoloji ve Metodoloji Anabilim Dalı'nda yüksek lisans derecesi alan Alpman, Ankara Üniversitesi, Sosyoloji Bölümünde doktorasını tamamladı. Akademik ilgi alanları kent, göç, sosyal politika, devlet, sınıf ve kimlik olan Alpman'ın çeşitli dergilerde ve kitaplarda yayınlanan çalışmaları ve İletişim yayınları tarafından yayımlanan Esmer Yakalılar: Kent, Sınıf, Kimlik ve Kürt Emeği isimli bir kitabı bulunmaktadır. Hâlen Yalova Üniversitesi'nde öğretim üyesi olarak çalışmaktadır

Güvencesizlik ve Yurttaşlık: Popülist Siyasetlerin Eşitsizlik Rejimleri

Konuşmasına yurttaşlık kavramını irdeleyerek başlayan Doç. Dr. Polat S. Alpman, yurttaşlığın bir ülkedeki uyrukların ve kimliklerin hepsi için siyasal, sosyal ve medeni haklar açısından eşitlik prensibine dayanan, sosyopolitik düzlemde görece yeni bir statü olduğunu ve yurttaşlık kavramının siyasi sorumluluk ile toplumsal hak ve görevler getirdiğini açıkladı. Alpman, siyasal, sosyal ve medeni hakları içine alan yurttaşlık kavramının, ekonomik bağlamda zayıf kaldığı; sınıflı toplumlarda oluşan güvencesizliğin yurttaşlar açısından eşitsiz bir durum yarattığını belirtti.

Güvencesizliği, toplumdaki siyasi, sosyal, sivil eşitsizliklerin ekonomik alandaki eşitsizliklerle yeniden üretilmesi ile ilişkilendiren Alpman, yurttaşlık statüsünün eşitliğe dair herhangi bir değer içermez hale getirildiğini, bu sebeple güvencesizliğin sadece eşitsiz ve güvencesiz bir şekilde düzenlenen ekonomik alan ile sınırlı kalmadığını ve hayatın her alanında bir etkisi olduğunu vurguladı.

Sağ popülist siyasetin, eşit yurttaşlığın küresel ölçekte aşınmasına neden olduğunu aktaran Alpman, toplumsal faydaya el koymakla itham ettiği elitlerden intikam almayı hedefleyen bu siyaset türünün kalkınmacılık, milliyetçilik ve cinsiyetçiliği kullanarak toplumu kendi içinde bölmeye çalıştığını belirtti. Kişilerin kendilerini güvence altına alabilmek için yurttaşlık ortak paydasının dışında başka bir kimliğe sığınma ihtiyacı hissettiğini vurgulayan Alpman, bunun sebebini ise bu tür siyasetin yarattığı ekonomik ve siyasi düzen olarak açıkladı.

Polat S. Alpman, medeni olabilmenin koşulunun yurttaşlık kavramını bir zemin kabul etmekten ve her yurttaşa bu statünün öngördüğü refaha ve haysiyetli yaşam hakkına erişitirecek politikalar yaratmaktan geçtiğini ifade etti. Toplumun bireylerinin kimlikler sebebiyle birbirine karşıymış gibi konumlandırılmasının ve bu söylemin üzerinden siyaset üretmenin güvencesizliği ve yoksulluğu beslediğinin altını çizdi. Türkiye'nin birçok konuda eşitsizliklerin derinleştiği bir ülke olduğunu ve yüz yılı aşkın modernleşme sürecine rağmen yurttaşlığın bir eşitlik rejimi olarak gelişemediğini söyleyen Alpman, popülist söylemlerin toplumu bölmeye çalışan politikalar ekseninde hareket ederken, eşitlik taleplerini boğmaya ve eşitlik talep eden herkesi marjinalleştirmeye, böylece emeğin sömürülmesinin önünü açtığına işaret etti. Alpman, yurttaşlığın aynı ülkede ya da şehirde yaşamaktan gelen ortaklığı ve hemşeriliği koruyabilmeye ve toplumsal faydaya dönüştürmeye dair bir sorumluğu olduğunu belirterek sözlerine son verdi.

Doç. Dr. Didem Danış

Didem Danış, Galatasaray Üniversitesi Sosyoloji Bölümünde öğretim üyesidir. Doktorasını 2008 yılında Fransa'da EHESS'te (Ecole des Hautes Etudes en Sciences Sociales) tamamladı. Siyaset bilimi ve sosyoloji lisans derecelerini Boğaziçi Üniversitesi'nden, sosyoloji yüksek lisans derecesini ODTÜ'den aldı. Fransa'da çeşitli üniversitelerde misafir öğretim üyesi olarak ders verdi. Başlıca araştırma konuları olan göç, şehir sosyolojisi ve sosyal demografi alanında çok sayıda yayını bulunmaktadır ve Göç Araştırmaları Derneği'nin (GAR) kurucularındandır.

Küresel Eşitsizlikler ve Güvencesizlik Kıskacında Göçmenler

Doç. Dr. Didem Danış emek piyasasının mevcut toplumsal eşitsizlikleri yeniden ürettiğini ve güçlendirdiğini, göçmenlerin ise maruz kaldığı pek çok eşitsizliğin yanı sıra emek piyasasında da derin bir eşitsizlikle karşı karşıya olduğunu aktararak konuşmasına başladı. Devlet politikalarının göçmenlerin emek piyasasına dâhiliyesini düzenlendiğini, yasal ikamet ve çalışma izni olmayan düzensiz göçmenlerin kolaylıkla sınır dışı edilebilir olduğunu, bu sebeple iş gücü piyasasında baskı görmeleri ve kontrol edilmelerinin kolaylaştığını aktardı. Danış, göçmenlerin 3D (dirty, difficult, dangerous) olarak ifade edilen kirli, tehlikeli ve zor işlere mecbur bırakıldıklarını, emek piyasasındaki hiyerarşinin en altında göçmenlerin yer aldıklarını belirtti.

Küresel rekabetin artması ile imalatın coğrafi olarak yer değiştirdiğini ve küreselleşmenin göçmen emeğinin sömürülmesine zemin hazırladığını aktaran Danış, yeni uluslararası iş bölümünden bahsetti. Örnek olarak hazır giyim imalatının Batı ülkelerinden Türkiye, Bangladeş ve Fas gibi kalkınmakta olan, kayıt dışı ve güvencesiz çalışmanın yaygın olduğu, çalışma koşullarının ağır, ücretlerin düşük, işçi haklarının sınırlandırıldığı ülkelere kaydırıldığı aktarılarak bu süreçte yerli emekten ziyade göçmen emeğinin yoğunluğuna dikkat çekildi. Türkiye'nin tekstil ihracatının %70'inin İstanbul'dan yapıldığını aktaran Danış, 2005'te Çin'e uygulanan kotaların kaldırılması ile sektörde rekabet edebilmek için giderlerin kısılması ve daha ucuz iş gücüne olan ihtiyacın sömürülmeye en müsait, en korunmasız ve en güvencesiz grup olan göçmenlere yöneldiğini ve küresel giyim markalarına mal veren küçük veya merdiven altı konfeksiyon atölyelerinde göçmen işçi istihdamının yoğunlaştığının altını çizdi.

Göçmen emeğinin kayıt dışı olmasını sayılarla vurgulayan Danış, Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal İşler Dairesi'nin 2019 tarihli raporuna göre Türkiye'de 5,5 milyonun üzerinde kayıtlı göçmen bulunduğunu, bu sayının içinde düzensiz göçmenlerin olmadığını ve kayıtlı göçmenlerin 115 bininin çalışma izni alabildiğini belirterek uzman tahminlerine göre iş gücü piyasasında kayıt dışı olarak 1 milyona yakın Suriyeli göçmenin yer aldığını söyledi.

Danış, küresel rekabetin sonucu olan yapısal kısıtlar, kamusal destek mekanizmalarının zayıflığı ve sendikaların etkisizliği gibi sorunlar nedeniyle göçmenlerin seslerini duyuramadıklarını ve bu yapısal sorunlar karşısında çeşitli enformel dayanışma ağları oluşturduklarını belirtti. Sosyal ağların ve sosyal sermayenin bu anlamda göçmenler için önem kazandığını, bu durumun ise göçmenler arasında içe kapanma (cemaatleşme) yaşanmasına sebep olduğunu vurguladı. Göçmenler için oluşturulan güvencesiz ve insan onuruna yakışmayan emek rejiminin sürdürülebilir olmadığını belirten Didem Danış, göçmenler arasında kurumsal veya enformel dayanışma ağlarının nasıl kurulabileceği ve var olan ağların nasıl geliştirilebileceği üzerine düşünmek gerektiğini belirterek konuşmasını tamamladı.

Sosyal Koruma Politikaları Bağlamında Güvencesizlik

Moderatör:

Prof. Dr. İpek İlkkaracan

Prof. Dr. İpek İlkkaracan İstanbul Teknik Üniversitesi, İşletme Fakültesi'nde öğretim üyesi, New York'taki Levy Economics Institute ve Kahire'deki Economics Research Forum'da araştırma ortağı, Feminist Economics akademik jurnalinde yardımcı editördür. 2018-2020 yıllarında Roma Sapienza Üniversitesi'nde misafir öğretim üyesi olarak bulunmuştur. Uluslararası Feminist İktisatçılar Birliği IAFFE tarafından 2022'de görevi devralmak üzere Başkan olarak seçilmiştir. İlkkaracan'nın bakım ekonomisi, kamu yatırımları ve zaman kullanımı, toplumsal cinsiyet ve makroekonomi, ücret-işsizlik ilişkisi, politik iktisat ve kalkınma ekonomisi alanlarında araştırma yayınları bulunmaktadır. 2010'lu yıllarda geliştirdiği 'Mor Ekonomi' modeli, bakım emeğini merkezine koyan, toplumsal cinsiyet eşitliğine dayalı, sürdürülebilir bir ekonomik sistemi tasavvur etmektedir. İlkkaracan, Ortadoğu İktisatçılar Birliği (MEEA) ve Uluslararası Feminist İktisatçılar Birliği (IAFFE) yönetim kurullarında seçilmiş üye olarak görev almış, Avrupa Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ağı'nda Türkiye uzmanı olarak çalışmıştır.

Prof. Guy Standing

Guy Standing, 1977'de Cambridge Üniversitesi'nden ekonomi doktorası aldıktan sonra emek ekonomisi, işsizlik, sosyal güvenlik ve yapısal düzenlemeler üzerine çeşitli çalışmaları yaptı. Hâlen, Londra SOAS Üniversitesi'nde profesör olarak görevini sürdüren Standing, Cambridge Üniversitesi'nden, Birleşik Krallık'taki Sosyal Bilimler Akademisi (British Academy of Social Sciences) ve Kraliyet Sanat Derneği (Royal Society of Arts) ve aynı zamanda Progressive Economy Forum üyesidir. Basic Income Earth Network (BIEN)'ün kurucu ortağı ve onursal eş başkanı olarak görev yapmaktadır. 2016-2019 yılları arasında, Birleşik Krallık Parlamento Üyesi John McDonnell'in danışmanlığını yaptı. Bath ve Monash Üniversitelerinde profesör öğretim üyesi ve Uluslararası Çalışma Örgütü'nde Sosyoekonomik Güvenlik Program Direktörü olarak görev yaptı. UNCTAD, UNDP, UNICEF, Avrupa Komisyonu ve Dünya Bankası dahil olmak üzere birçok uluslararası kuruluşa danışmanlık yaptı. Başkan Mandela'nın İş Gücü Piyasası Politika Komisyonu Araştırma Direktörü olarak görev yaptı ve birkaç temel gelir pilot uygulamasını hayata geçirdi.

Prekarya'nın Öfkesi: Yaşam İçin Gerekli Temel Gelir

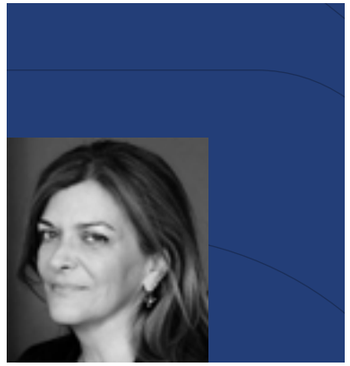
(Anger in the Precariat: A Basic Income is Vital)

Konuşmasına içinde bulunduğumuz dönüşüm sürecine değinerek başlayan Londra Üniversitesi SOAS öğretim üyesi Profesör Guy Standing, tüm dünyanın "rantçı kapitalizm" olarak tanımlanan yeni bir kriz ile karşı karşıya olduğunu ve kapitalizmin bu yeni türü nedeniyle gelirin ve varlığın hâlihazırda mülk sahipleri olan kişilere daha fazla yöneldiğini ifade etti. Aynı zamanda rantçı kapitalizm ile yeni bir prekarya sınıfının ortaya çıktığını belirten Standing, bu sınıfın içinde bulunduğu belirsiz, istikrarsız ve güvencesiz koşullar nedeniyle mesleki kimliğin oluşturulamadığını, sürdürülemez bir borçlanma mekanizmasının kurulduğunu ve bu sorunların toplumda kalıcı bir öfke ve anomi durumuna yol açtığını vurguladı. Bu sorunların çözümü noktasında "temel gelir" uygulamasının önemine işaret eden Standing, dünyanın birçok ülkesinde bu uygulamanın ön plana çıkmaya başladığını ve insanların temel gelir için savunuculuk yaptığını belirtti.

Standing, temel gelir ile insanlara sağlanacak güvence sayesinde özgürlük ve dayanışma duygusunun artabileceğini, bireylerin özgüveni ve ait olma duygusunun gelişeceğini, insanların iyi olma halinin öne çıkacağını vurguladı. Dünyanın farklı bölgelerinde hayata geçirilen temel gelir pilot uygulamaları sayesinde özellikle kadınların istismar edildikleri ilişkilerden çıkabildiklerini, "hayır" deme özgürlüğüne sahip olabildiklerini belirten Standing, genel olarak daha özgür, bütüncül ve güvenli bir toplum yaratılmasının bu uygulama sayesinde mümkün olabileceğini belirtti.

Konferans oturumunda kendisine yöneltilen sorular üzerine iş garantisi programlarına ve genç işsizliğine değinen Standing, söz konusu programlar ile nüfusun belirli bir yüzdesine fayda sağlanabileceğini fakat herkese güvence verebilmenin temel gelir ile mümkün olduğu ifade etti. Bunun yanı sıra iş garantisi uygulamalarının himayeci bir durumu ortaya çıkarabileceğini vurgulayan Standing, iş garantisinin kabul edilmemesi veya bireylerin kendilerine sunulan iş haricinde farklı bir alanda çalışmak istemeleri durumunda nasıl bir yöntem izleneceğinin belirsiz olduğunu dile getirdi. Aynı zamanda bu programların genç işsizliğine de kalıcı çözümler getiremeyebileceğini belirten Standing, gençlerin derinden yaşadığı amaçsızlık ve mesleki kimlik eksikliği hissinin ortadan kaldırılması noktasında yeniden temel gelir uygulamalarına işaret etti.

Guy Standing'e göre, "means tested" olarak ifade edilen varlık sorgulamalarından geçirilen katılımcıların alındığı programlardan ve devlet tarafından sadece yoksul vatandaşları kapsayacak şekilde verilen sosyal yardımlardan verim elde edilemedi. Bu nedenle Standing, hakkaniyeti ve verimliliği sağlamak ve yoksulluk tuzaklarından kaçınmak için temel gelir uygulamalarının yaygınlaştırılmasının önemine işaret etti.

Rania Antonopoulos

Rania Antonopoulos, son altı yılda, Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü'nde (OECD) Yunanistan Alternatif Çalışma Bakanı, Parlamento Üyesi ve daha yakın zamanda Yunanistan Büyükelçisi olarak görev yaptı. BM Kadınlarının Makroekonomik Politika Danışmanı olarak atandı; Birleşmiş Milletler Kuruluşlarına uzman danışman; ABD, New York'taki Levy Ekonomi Enstitüsü'nün "Cinsiyet Eşitliği ve Ekonomi" programının kıdemli araştırmacısı ve direktörü; New York Üniversitesi'nde Ekonomi Profesörü; Şangay Sosyal Bilimler Akademisi'nde Misafir Öğretim Görevlisi ve Columbia Üniversitesi'nde Misafir Profesör olarak çeşitli görevler yaptı. Antonopoulos'un araştırmaları, cinsiyet eşitliğinin teşviki ve ekonomik büyüme arasındaki makroekonomik bağlantılara odaklanmaktadır. Aynı zamanda, iş garantisi politikalarının ekonomik iyileşme, cinsiyet eşitliği ve yoksulluğun azaltılması üzerindeki etkileri ve zaman kullanımının önemini vurgulayan yeni bir yoksulluk göstergesinin oluşturulması üzerinde çalışmaktadır.

İş Garantisi Politikası: Teoriden Pratiğe Yunanistan Örneği

(A Job Guarantee Policy: From Theory to Practice, the case of Greece)

Konuşmasına Guy Standing'in vurguladığı "rantçı kapitalizm" kavramına değinerek başlayan Rania Antonopoulos, kapitalizmin bu yeni türünün ve mali kuruluşların sadece bugünü domine etmekle kalmayıp, aynı zamanda bütün ülkelerin geleceğini belirleme gücüne sahip olduğunu ifade etti. Özellikle salgın döneminde birçok ülkenin vatandaşlarına sağladığı nakit desteğini önemsediğini belirten Antonopoulos, hem bu tür kriz süreçlerinde hem de normal dönemlerde ön plana çıkan esas sorunun işsizlik olduğuna işaret etti.

2010-2015 yılları arasında Yunanistan'da yaşanan mali krize ve durgunluk dönemine değinen Antonopoulos, bu süreçte sorunun çözümü adına atılan olumlu adımların ve bunun sonucunda işsizlik oranında gerileme yaşanmasının iş garantisi programları ile mümkün olduğunun altını çizdi. Yunanistan'da "Kinofelis" olarak ifade edilen iş garantisi programı ile insanları uzun süreli işsizlikten kurtarmanın amaçlandığını ve devlete yeni görev ve yükümlülükler verildiğini ifade eden Rania Antonopoulos, program ile iş arayan kişi için insana yakışır bir işe ve emeğe yaklaştıracak olan her türlü hukuki koşula riayet edildiğini belirtti. İş garantisi programlarının Avrupa'da da fark edildiğine ve uygulanmaya başlandığına dikkat çeken Antonopoulos, Lüksemburg gibi ekonomik açıdan gelişmiş ve refah ülkelerinde dahi söz konusu programın önem kazandığını ifade etti.

Buna karşılık, iş garantisi programlarının ötesinde gerçek bir iş garantisi politikası olmadığını vurgulayan Antonopoulos, deneysel olarak uygulanan, bölgelerle sınırlı olan, belirli bir başlangıcı ve sonu olan, insanların varlıklarına ilişkin sorgulamalar yürütülerek hayata geçirilen çalışmaların uzun vadede verimli olmadığını ifade etti. İş garantisi politikasının uygulanmasının içerisinde herhangi bir kriter olmaması gerektiğini savunan Antonopoulos, insanlara haklarının garanti olduğunun hissettirilmesinin temel amaç olduğunu belirtti.

Konuşmasının sonunda, kadın emeği konusuna da değinen Antonopoulos, özellikle ücretsiz bakım emeği nedeniyle kadınların ciddi düzeyde zaman yoksulluğu yaşadığını ve bu sorunun büyük bir kısmının sosyalleşme ve devletin sağlayabileceği çocuk ve yaşlı bakımı gibi hizmetler ile çözülebileceğine işaret etti. Bununla birlikte konferansın bu oturumunda kadınlara verilebilecek sertifikalı eğitimler ile yeni beceriler ve meslekler edinmelerinin yolunun açılabileceği ve bu tür uygulamalara yerel yönetimlerin öncülük etmesi gerektiğini vurguladı.

Genel Değerlendirme: Güvencesizliğe Karşı Ne Yapmalı?

Moderatör:

Ertan Aksoy

Ertan Aksoy, 1984 yılında Erzincan'da doğdu. Yüksek öğrenimini Uludağ Üniversitesi'nin İktisat bölümünde, yüksek lisans eğitimini ise İstanbul Ticaret Üniversitesi'nde Dijital Ekonomi ve Pazarlama bölümünde tamamladı. Öğrencilik yıllarında, 2006 yılında kurmuş olduğu Aksoy Pazar ve Kamuoyu Araştırma Şirketi, yurt içinde ve yurt dışında birçok saygın kuruluşa ulusal ve uluslararası düzeyde hizmet vermektedir. Çeşitli sivil toplum kuruluşlarında aktif olarak çalışmakta olan Ertan Aksoy'un ulusal ve uluslararası dergilerde, ekonomi, siyaset ve seçmen davranışları konularında yayınlanan makaleleri bulunmaktadır. Üniversite öğrencisi olduğu yıllarda, Cumhuriyet Halk Partisi gençlik örgütünde siyasete başlayan Ertan Aksoy, Bursa İl Gençlik Kolları Başkanlığı ve Ana Kademe İl Başkan Yardımcılığı görevini üstlendi. Ertan Aksoy, 2019 yılından itibaren Sosyal Demokrasi Vakfı (SODEV) Başkanlığı görevini yapmaktadır.

Prof. Dr. Şemsa Özar

Prof. Dr. Şemsa Özar, 1978 yılında Boğaziçi Üniversitesi Ekonomi Bölümünden yüksek lisans derecesiyle mezun oldu. 1978-1980 yıllarında Devlet İstatistik Enstitüsü'nde, 1980-1983 yıllarında Türkiye Sınai Kalkınma Bankası'nda çalıştı. 1990 yılında Viyana Ekonomi Üniversitesi'nden iktisat dalında doktora derecesini aldı. 1990-2018 yılları arasında Boğaziçi Üniversitesi Ekonomi Bölümünde öğretim üyesi olarak çalıştı ve 2018 yılında emekli oldu. Avrupa Komisyonu, ILO ve SSRC gibi uluslararası kuruluşlara danışmanlık yaptı. 2010-2012 arasında İstihdam ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Konularında Avrupa Uzman Ağı'nda (EGGE, European Network of Experts on Employment and Gender Equality Issues) Türkiye'yi temsil etti. 2015-2016 döneminde Uluslararası Feminist İktisat Derneği (IAFFE) Başkanlığı yaptı. Şemsa Özar'ın, kadın emeği ve istihdamı, kadına yönelik şiddet, sosyal politika, kalkınma iktisadı, enformel istihdam, mikro ve küçük işletmeler, paramiliter yapılar ve zorunlu göç konularında araştırma ve yayınları bulunmaktadır. Hâlen, kurucu ortağı olduğu Dissensus Araştırma ve Danışmanlık şirketinde araştırma yapmaya devam etmektedir. Kadın Emeği ve İstihdamı Girişimi (KEİG) Platformu ile Kadın Emeği Çalışan Feminist Akademisyenler (KEFA) grubu üyesidir.

Prof. Dr. Şemsa Özar, genel değerlendirme oturumundaki konuşmasına, konferans boyunca tartışılan güvencesizliğin çoklu hallerini gördüğümüze vurgu yaparak başladı. Güvencesizliğin sadece istihdam ile kısıtlı olmadığını; ev, aile, iş yeri, sosyal alan ve siyaset düzleminde olmak üzere yaşamın her alanına sızdığını belirtti. Özar, salgın döneminde iş yaşamı ile ev yaşamının birbirine geçmesi ile hem mekân kullanımı açısından hem kadın-erkek iş bölümü açısından hem de baskı kurma, destek olma ve karar alma süreçleri açısından önemli değişikliklerin göze çarptığını belirtti.

Doç. Dr. Aziz Çelik'in konferansın açılış konuşmasında söylediği "korkudan ve yokluktan arınmış insan, güvenceli ve onurlu insan" sözünün etkileyiciliğini vurgulayan Özar, konferansta öne çıkan taleplerin de bu doğrultuda olduğunu ifade etti.

Güvencesizlik ve benzer diğer birçok konuda "devletin kurumları iyi işler yapar" kamulaştırmanın iyi bir olasılık olmadığını belirten Özar, kamulaştırma ve planlama talebini gerçekçi bulmadığını, talepler baki olsa da aktif katılımcı aktörler olarak sahada dayanışma ağları kurmanın ve dâhil olmanın önemli olduğunu vurguladı. Şemsa Özar "ne yapılmalı?" sorusundan çok, "nasıl yapılmalı?" sorusuna odaklanmayı tercih ettiğini belirterek, "meli, malı" diye biten çözüm önerileri yerine yeniden buluşmalar düzenlenmesi gerektiğinin altını çizdi. Özar, "Korkudan ve yokluktan arınmış, güvenceli ve onurlu insan" olmaya nasıl olanak sağlanabilir?
Sorusunun çözüm yollarını saptamak üzere önerilerini; hiyerarşik olmayan eşit katılımlı demokratik bir süreç tasarlamak, uzun soluklu ve sürdürülebilir çalışmalar yürütmek, küçük hedeflerle başlamak, hemen şimdi harekete geçmek ve bilgi hiyerarşisi kurmamak şeklinde sıraladı.

Şemsa Özar, konuşmasını sonlandırırken İstanbul'da ciddi bir örgütlenme pratiğinin varlığına dikkat çekerek, bu kaynakları ve birikimi dayanışmacı biçimde bir araya getirilmesiyle icraata başlanabileceğini gündeme getirdi ve bu çalışmaların devam ettirilmesinin gerekliliğini vurguladı.

Prof. Dr. İpek İlkkaracan

Prof. Dr. İpek İlkkaracan İstanbul Teknik Üniversitesi, İşletme Fakültesi'nde öğretim üyesi, New York'taki Levy Economics Institute ve Kahire'deki Economics Research Forum'da araştırma ortağı, Feminist Economics akademik jurnalinde yardımcı editördür. 2018-2020 yıllarında Roma Sapienza Üniversitesi'nde misafir öğretim üyesi olarak bulunmuştur. Uluslararası Feminist İktisatçılar Birliği IAFFE tarafından 2022'de görevi devralmak üzere Başkan olarak seçilmiştir. İlkkaracan'nın bakım ekonomisi, kamu yatırımları ve zaman kullanımı, toplumsal cinsiyet ve makroekonomi, ücret-işsizlik ilişkisi, politik iktisat ve kalkınma ekonomisi alanlarında araştırma yayınları bulunmaktadır. 2010'lu yıllarda geliştirdiği 'Mor Ekonomi' modeli, bakım emeğini merkezine koyan, toplumsal cinsiyet eşitliğine dayalı, sürdürülebilir bir ekonomik sistemi tasavvur etmektedir. İlkkaracan, Ortadoğu İktisatçılar Birliği (MEEA) ve Uluslararası Feminist İktisatçılar Birliği (IAFFE) yönetim kurullarında seçilmiş üye olarak görev almış, Avrupa Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ağı'nda Türkiye uzmanı olarak çalışmıştır.

Prof. Dr. İpek İlkkaracan, ILO Türkiye Direktörü Numan Özcan'ın açılış konuşmasındaki "güvencesizliğin değişik formlarıyla kayıt dışı çalışma, çalışan yoksulluğu, istihdamdan dışlanma görünmeyen gözlerden ırak bir sorun ve görünmeyeni görünür kılmak önemli" sözlerini hatırlatarak, bu bağlamda konferansın düzenlenmesinin bile çok önemli bir adım olduğunu belirterek konuşmasına başladı.

Konferans oturumları ve atölyelerde, güvencesizliğe karşı sorunların çoğu merkezi hükümetin ulusal düzeydeki yasal düzenlemeler ve politikalara bağlı olduğunun öne çıktığını vurgulayan İlkkaracan, bu nedenle yerel yönetimin yapabilirliklerini düşünmek gerektiğini belirtti. Bu bağlamda yerel yönetimlerin mesele üzerindeki önemine dikkat çekerek belediyelere yönelik uygulanabilir dört konuyu gündeme getirdi. İlkkaracan, bu konuların ilki olarak belediyelerin yetki alanı içinde ve yapılabilirliğinin merkezi hükümete göre nispeten daha da keskin olduğu alan olan sosyal hizmetleri işaret etti. Özellikle, çocuk bakımı ve çocuk bakımının ötesinde yaşlı ve engelli bakım hizmetleri gibi sosyal bakım hizmetlerinin yaygınlaştırılması gerektiğini vurgulayarak gündüz bakım ve destek hizmetleri veren aktif yaşam merkezlerinin kurulması gerektiğinin altını çizdi. Bakım hizmetlerinin kaliteli bir şekilde yaygınlaştırılması ve erişilebilir olmasının güvencesizlik meselesi ile doğrudan bağlantılı olduğunu ekleyerek, bakım hizmetleri dışında haneler arası eşitsizlikleri azaltıcı müdahalenin gerekliliğini vurguladı.

İkinci olarak Yunanistan'da uygulanan iş garanti programları örneğini hatırlatarak, işsizliği azaltmak ve uzun dönemli işsizlere iş bulmak adına önemli bir adım olduğunu; özellikle iş gücü piyasasından uzun süre dışlanmış, geri dönmek isteyen kadınlar ve işe ilk kez başlayacak olan gençlere yönelik programların uygulanmasının etkili olacağını ifade etti. Üçüncü olarak belirli dönemlerde yaşanan ekonomik şoklar altında gelir desteklerine erişimin gerekliliğini vurgulayan İlkkaracan, askıda fatura gibi iyi örneklerin önemini belirtti.

Konuşmasına son verirken, evden çalışma ve esnek çalışma gibi güvencesiz çalışma biçimlerinin temelde yasal düzenlemelere ihtiyacı olduğunu aktaran İlkkaracan, belediyelerin güvencesiz çalışanlar için örgütlenme desteği sağlayabileceğini, "ev işçileri için mor kumbara" gibi uygulamaların arttırılması gerektiğini ve ulusal ölçekteki düzenlemelere kadar farkındalık artırıcı, yaratıcı ve inovatif öneriler sunulabileceğini vurguladı.

Doç. Dr. Aziz Çelik

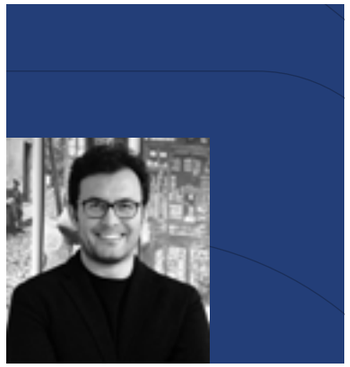
Doç. Dr. Aziz Çelik, Kocaeli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri (ÇEEİ) Bölümü öğretim üyesidir. İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi mezunu olan Çelik, yüksek lisans ve doktorasını Marmara Üniversitesi ÇEEİ bölümünde tamamladı. Uzun yıllar Kristal-İş sendikası ile DİSK Araştırma Merkezinde (DİSK-AR) eğitim ve araştırma çalışmaları yürüttü. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi ile İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde misafir öğretim üyesi olarak dersler verdi. Aziz Çelik uzun yıllardır BirGün gazetesinde çalışma hayatı üstüne haftalık yazılar yazmaktadır. Emek tarihi, çalışma ilişkileri, sendikacılık ve sosyal politika konularında kitapları bulunan Çelik, Türkiye Sosyal Tarih Araştırmaları Vakfı (TÜSTAV) Başkan Vekili ve TÜSTAV Mütevelli Heyeti Üyesidir

Doç. Dr. Aziz Çelik, konferans sayesinde oluşan güvencesizlik konusuna yönelik birikime dikkat çekerek konuşmasına başladı. Konuşmasında, "Güvencesizlik ve yeni eşitsizlikler konusunda merkezi ve ulusal ölçekli kamu politikaları neler olmalı?" ve "Güvencesizliğe karşın İstanbul düzeyinde alınabilecek önlemler neler olabilir? Yerel yönetimlerde neler yapılabilir?" sorularına odaklandı.

"Güvencesizlik ve yeni eşitsizlikler konusunda merkezi ve ulusal ölçekli kamu politikaları neler olmalı?" sorusundan önce, yeni eşitsizlik biçimleri oluşsa da kapitalizmin en güvenceli olduğu refah devletinin ve sosyal devlet uygulamalarının yaygın olduğu dönemlerde bile çok geniş güvencesizliklerin yaşandığını unutmamamız gerektiği hatırlattı. Buna bağlı olarak güvencesizlik ve eşitsizliğin yeni olmadığını ve buna yönelik yürütülecek politika ve mücadelelerin de yepyeni keşiflere ihtiyaç duymadığını belirtti.

Temel gelir, insana yaraşır işler, iş güvenceleri tartışmalarının yanısıra meselenin asıl odağa çekilmesi gereken yerin sosyal güvenlik olduğunu belirten Çelik, sosyal güvenliğin korkudan ve yokluktan arınmış özgür insanın temelini oluşturduğunu vurguladı. ILO'nun 102 sayılı Sosyal Güvenlik Sözleşmesi ile 202 sayılı Sosyal Güvenliğin Asgari Zemini Tavsiye Kararını hatırlatan Çelik, yeni bir sigorta kolu olarak yoksulları da kapsayacak düzenlemelerin gelmesi gerektiğini dile getirdi. Bu çerçevede Türkiye'de en önemli meselelerden birisinin dağınık ve keyfi sosyal mekanizmalar olduğunu ve verimsiz ödeme sisteminin tek bir sigorta kolu olarak düzenlenmesi gerektiğini belirtti. Ayrıca ILO'nun "insana yaraşır iş" konseptinin altını çizerek güvenceli işler, sendikalı işler, ayrımcılığın olmadığı işler ve yeterli gelir sağlayan işlerin talep edilmesi gerektiğini vurguladı.

Güvencesizliğe karşı İstanbul düzeyinde alınabilecek önlemler konusunda katılımcılığın önemini vurgulayan Çelik, İBB bünyesinde güvencesizliği merkezine alan sosyal politika meclisi oluşturulması, idari ve icraata yönelik faaliyetleri yürütecek birimlerin olması gerektiğini gündeme getirdi. Ek olarak yerel yönetimlere, sadece kendi istihdam ettiği insanlara değil, hizmet ve mal satın aldığı şirketlerin çalışanlarına yönelik de maddeler düzenleyerek sosyal güvenceli ve sendikalı işlerin artırılmasına destek olabileceğini, yoksulluk ve güvencesizlik konusunda kamu hizmetlerine erişimi kolaylaştırıp ucuzlaştırabileceğini, sendikal farkındalık için faaliyet ve kampanyalar yürütülebileceğini önerdi. Aziz Çelik, yerel yönetimlerin sendikalar ve örgütlerle birlikte çalışarak ayrımcılıkla ve eşitsizlikle mücadeleye yönelik daha kurallı ve güvenceli bir yaşam için kaynak sağlaması gerektiğini belirterek konuşmasını tamamladı.

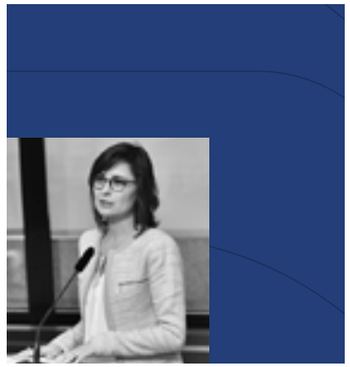
Doç. Dr. Erdem Yörük

Erdem Yörük, Koç Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nde doçent doktor olarak çalışmakta, aynı zamanda Oxford Üniversitesi'nde Sosyal Politika ve Müdahale bölümünün bir üyesi olarak görev yapmaktadır. Johns Hopkins Üniversitesi (2012) Sosyoloji Bölümü'nden doktora, Boğaziçi Üniversitesi'nden sosyoloji alanında yüksek lisans ve elektrik-elektronik mühendisliği alanında lisans derecelerine sahiptir. Çalışmaları hesaplamalı sosyal bilimler, yapay zekâ, sosyal refah ve sosyal politika, sosyal hareketler, politik sosyoloji, karşılaştırmalı ve tarihsel sosyoloji üzerine odaklanmaktadır. Koç Üniversitesi'nde yeni kurulan ve 2021 Güz döneminde öğrenci alacak olan Hesaplamalı Sosyal Bilimler yüksek lisans programının kurucu direktörüdür. Çalışmaları şu ana kadar ABD Ulusal Bilim Vakfı (NSF), Ford Vakfı, Avrupa Komisyonu Marie Curie CIG, Avrupa Komisyonu Twinning Fonu, Avrupa Araştırma Konseyi (ERC) ve Bilim Akademisi BAGEP tarafından desteklenmiştir. Makaleleri Governance, World Development, Politics & Society, New Left Review, Current Sociology, South Atlantic Quarterly, International Journal of Communication gibi dergilerde yayımlanmıştır ve kitabı The Politics of the Welfare State in Turkey, University of Michigan Press tarafından yayınlanacaktır.

Doç. Dr. Erdem Yörük konuşmasına, modern zamanların en yakıcı sorunlarından biri olan güvencesizliğin konferans aracılığıyla, özellikle İstanbul'daki kentleşme, işçileşme, enformelleşme süreçleri, kadınların iş gücüne katılımı ve COVID-19 salgın süreciyle bağlantılı olarak tartışıldığını belirterek başladı. Özellikle yürütücülüğünü yaptığı "Örgütsüzlerin Örgütlenmesi: Güvencesizliğe Karşı Örgütlenme Sürecinde Zorluklar ve Fırsatlar" atölyesindeki tartışmalara odaklanarak örgütlenme meselesini gündeme getirdi.

1980'li yıllardan sonra örgütlenmenin zayıflaması ile birlikte çalışanların güvencesizlik girdabına düştüğünü belirten Yörük, örgütsüz topluluğunun pazarlık gücünü yitiren topluluk olduğunu, bundan kurtulmak için ise sosyal ve ekonomik politikaların yeterli olmayacağını vurguladı. Yörük, insanların kendi pazarlık güçlerini arttıracağı birtakım güvence mekanizmalarına ihtiyaç duyduğunu ve kendilerinin inşa edebilecekleri toplumsal ve siyasi yapıları kurabilmeleri için destek olunması gerektiğini belirtti. Ekonomi ve toplumun yaşadığı yapısal dönüşümlere bağlı olarak sendikal faaliyetlerin yara aldığını belirten Yörük, insanların çoğunun enformel sektörde çalıştığı bir dünyada sendikal faaliyetlere katılmanın giderek güçleştiğini ve buna bağlı olarak alternatif örgütlenme biçimlerinin ortaya çıktığını vurguladı.

Gerçekleşen atölyede alternatif örgütlerin ihtiyaçlarını ve taleplerini hatırlatan Yörük, toplumsal hareketler teorisine atıf yaparak hareketin erişimde olduğu kaynaklar, organizasyonel ve maddi kaynakların yeterliliğin çok kritik olduğunu belirtti. Mekân talebinin bu noktada çok fazla ön plana çıktığının altını çizen Yörük, bu alanların sadece çalışma alanları veya sosyalleşme alanları olarak değil aynı zamanda örgütlenmenin güçleneceği alanlar olarak kurgulanmasının da önemine değindi. Yörük konuşmasının sonunda temel olarak bir sosyal politikanın kalıcı, rencide etmeyecek, siyasi olarak pasifize etmeden katkıda bulunması için halk tarafından talep edilmesi gerektiğini belirterek halkın talebinin önemini vurguladı.

Özge Berber Agtaş

Özge Berber Ağtaş 2009 yılından buna yana ILO Türkiye Ofisinde çalışmaktadır. Halen Kıdemli Program Yöneticisi görevini yürütmektedir. ILO Türkiye Ofisi görevinden önce ILO Genel Merkezinde (Cenevre) danışman olarak çalışmış ve Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonunda (KESK) uluslararası ilişkiler danışmanı olarak görev almıştır. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi bölümünde mezun olmuştur. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Siyaset Bilimi (Türkiye) ve Küresel Emek Üniversitesi (Almanya) Emek Politikaları ve Küreselleşme dalında iki farklı üniversiteden yüksek lisans derecesi almıştır. Temel ilgi alanları arasında toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadın istihdamı, uluslararası çalışma standartları, sendikal haklar ve uluslararası sendikal mücadele yer almaktadır. Kırılgan gruplar, tedarik zincirlerinde uluslararası çalışma standartlarının uygulanması ve temel çalışma haklarının güvence altına alınması başlıklarında makaleleri bulunmaktadır.

Uluslararası Çalışma Örgütü temsilcisi Özge Berber Agtaş, "ILO'nun bakış açısından bu konferans bize ne hatırlattı?", "Neleri yeniden düşünmemize vesile oldu?" gibi sorularla konferansı değerlendirdiğinde güvencesizlik sorununu tespit etmenin ne kadar önemli olduğunu belirtti. Güvencesiz çalışma modelleri ve güvencesiz çalışanlar üzerine düşünüldüğünde katı atık toplayıcılarından, ev işçilerine, uzaktan çalışan IT uzmanlarından, tekstil sektörlerinde çalışmak zorunda olan kadınlara kadar pek çok boyutun olduğunu belirten Agtaş, sorunu tespit etmenin doğru politikalar için önemli bir başlangıç olduğunu vurguladı.

Sorunun doğru tespiti ile ILO'nun geliştirdiği küresel pek çok politika önerisi, politika dokümanı ve sözleşmeyi hatırlatan Agtaş, ILO'nun 1919 yılından bu yana çalışma hayatında sosyal adalet ve çalışma barışını esas alarak çalıştığını ve çalışanların, işverenlerin ve hükümetin temsiliyeti üzerinden çalışmalarını yürüttüğünü aktardı.

Agtaş, "Pandemi, Değişen Emek Rejimi ve Güvencesizlik" oturumunda konuşan Prof. Dr. Gamze Yücesan Özdemir'e referans vererek güvencesizliğin sadece sosyal güvencesizlik olmadığını, iş güvencesizliği ve taşeron çalışma gibi istihdam biçimlerinin kendi güvencesizliğini de kapsadığını; gelir adaletsizliği, sosyal, demokratik ve iradi güvencesizlikler gibi farklı boyutlarının olduğunu da görmek gerektiğini ve buna uygun politikalar geliştirmenin önemli olduğunu vurguladı.

Doç. Dr. Aziz Çelik'e referansla ILO olarak "insana yakışır iş" kavramının, çalışma hayatının her alanında içerilmesi gerektiğini düşündüklerinin altını çizen Agtaş, her yaratılan istihdamın insana yaraşır iş imkânı olmadığını; bunun için temel haklarının güvence altına alındığı, sosyal güvencenin olduğu, başta kadın-erkek arasında olmak üzere her türlü ayrımcılığın önlendiği, bütün çalışanların temel örgütlenme, sendikal pazarlık yapma, grev hakkının kullanıldığı ve toplu pazarlık yapma haklarının olduğu işlerden bahsettiklerini vurguladı. Özellikle güvencesiz çalışan gruplarda bunun çok kolay olmayacağını bildiklerini, gerek yasal engellerden gerek iş yapış şeklinden bu durumun mümkün olamayacağını fakat özellikle kırılgan grupları kapsayacak politikalar üretilmesinin oldukça önemli olduğunu belirtti. Bu bağlamda politikaların üretilmesi için ILO tarafından geliştirilmiş birçok sözleşme olduğunu hatırlatan Agtaş, Türkiye tarafından bu sözleşmelerin kabul edilerek uygulanmasının oldukça gerekli ve önemli olduğunun altını çizdi.

Atölye Çalışmaları

Gelecek Kaygısı ve Yaşam Algısı Ekseninde Genç İşsizliğini Tartışmak

Moderatör:

Laden Yurttagüler

Laden Yurttagüler, lisans ve yüksek lisans öğrenimini Boğaziçi Üniversitesi'nde tamamladı. Hâlen aynı üniversitede üreme politikaları ve kadın bedeni üzerine doktora çalışmasını sürdürmektedir. 2005 yılından bu yana İstanbul Bilgi Üniversitesi Sivil Toplum Çalışmaları Merkezi'nde (STÇM) koordinatör olarak çalışmaktadır. Merkezdeki görevinin yanı sıra, aynı üniversitede sivil toplum, katılım, toplumsal cinsiyet ve savunuculukla ilgili konularda dersler vermektedir. İnsan Hakları, İnsan Hakları Eğitimi, Gençlik, Kadının İnsan Hakları ve Sosyal Haklar alanında ulusal ve uluslararası projelerde yer alan Yurttagüler'in, gençlik politikası, gençlik katılımı, karar verme ve politika yapma süreçlerinde yer alma, insan hakları eğitimi, sosyal haklar, sosyal politika, beden politikaları ve sosyal dışlanma gibi konularda çalışmaları bulunmaktadır.

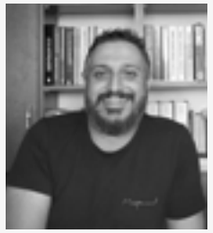
Güvencesizlik, Yeni Eşitsizlikler ve Çözüm Yolları Konferansı kapsamında gerçekleştirilen "Gelecek Kaygısı ve Yaşam Algısı Ekseninde Genç İşsizliğini Tartışmak" başlıklı atölyenin moderatörlüğünü Laden Yurttagüler üstlendi. Gençlerin, emek piyasasına katılımında yaşadıkları sorunlara odaklanan atölyede, gençlerin yaşadığı işsizliğin yanı sıra bağımsız karar veremedikleri, ihtiyaç ve isteklerini ifade edemedikleri, hayal çıtalarının gün geçtikçe daha fazla düştüğü ifade edildi. Gençlerin kimlikleri nedeniyle çoğu zaman ayrımcılığa maruz kaldığı, adalete ve hukuka olan inançlarının azaldığı ve gençlerin ailelerine daha fazla bağımlı hâle geldiği vurgulandı. Gençlerin, toplumsal hayata katılımını engelleyen bu durumun, aynı zamanda sosyal ve gündelik ilişkilerini de olumsuz etkilediğine önemle dikkat çekildi. Bu durumun özellikle genç kadınlar üzerindeki yansımalarına dair tartışmalar en dikkat çekici başlıklardan biri olarak öne çıktı.

Genç kadınlara yüklenen görünmez ev emeğinin kadınları aileye bağımlı hale getirdiği ve zaman içerisinde istihdamda yer almalarını engellediğinin önemle altı çizildi. Buna ek olarak, gençlerin ucuz emek ve ilk gözden çıkartılabilir iş gücü olarak görülmesinin yarattığı sorunlara odaklanıldı. Bu doğrultuda, atölye çalışmasında ön plana çıkan hususlar şu şekildedir:

- Ücretsiz stajın yasaklanarak kon rolleri sağlanabilir.
- Öğrenci kimliği üzerinden tanımlanan gençlik hizmetlerinin tanımı değiştirilebilir.
- Gençlerin kurguladığı örgütlenmeye imkan veren özerk mekanlar oluşturulabilir.
- Hizmetler tektipleştirilmeden ihtiyaç analizlerine göre yerelleştirilebilir.
- Bölgesel istihdam ofisleri yaygınlaştırılabilir ve gençlerin istihdam ofisine erişimlerinin sağlanması güçlendirilebilir.
- İş ve meslek danışmanlığı hizmeti yaygınlaştırılabilir.
- İSMEK'ler aracılığıyla kaliteli eğitim ve öğrenim imkânı sunan ve işgücü piyasalarındaki ihtiyaca uygun nitelikli eğitimler verilebilir.
- Gençlik örgütleriyle birlikte faaliyetler sürdürülerek gençlere sağlık alanında hizmetler sunulabilir.

Güvencesiz Bakım Emeği: Ev İşçileri

Moderatör:

Dr. Ceyhun Güler

Dr. Ceyhun Güler, 1984 yılında Mersin'de doğdu. 2006 yılında Dokuz Eylül Üniversitesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü'nden mezun oldu. Yüksek Lisans ve Doktora eğitimini Uludağ Üniversitesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalında tamamladı. Güler hâlâ Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi'nde endüstri ilişkileri, sendikal hareket, uluslararası emek hareketi, sendikal haklar, iklim değişikliği ve ev işçiliği üzerine akademik çalışmalar yürütmektedir. İlgili konularda ulusal ve uluslararası konferanslarda sunulan bildirileriyle birlikte çeşitli kitap ve dergilerde yayımlanan çalışmaları bulunmaktadır. Ayrıca Güler, Notabene Yayınları tarafından basılan Dünden Bugüne Uluslararası Sendikal Hareket: Yeni Arayışlar ve Sendikal Stratejiler isimli kitabın da yazarıdır.

İstanbul Planlama Ajansı'nın Florya kampüsünde Dr. Ceyhun Güler moderatörlüğünde yüz yüze gerçekleştirilen "Güvencesiz Bakım Emeği: Ev İşçileri" başlıklı atölye çalışmasında bu konuda araştırmalarını sürdüren uzmanlar ve sendika temsilcileri ile birlikte konunun özneleri olan ev işçilerine de yer verildi. Atölyede ev içi emeğin toplumsal cinsiyet açısından analizi, hukuki korumadan yoksunluk, göçmen ev işçilerinin kayıt dışı çalıştırılması ve iş güvenliği gibi sorunlar farklı başlıklar altında ele alındı. Ayrıca ev işçilerinin sendikal hak ve özgürlükleri önündeki engeller, çalışma koşullarına dair sorunlar, iş tanımının belirsizliği de atölye kapsamında tartışmaya açıldı. Ev işçilerinin iş tanımlarının belirsizliği, yapılan işlerin oldukça geniş bir kapsama sahip olması, alanda belirli bir ücret standardının mevcut olmaması, iş esnasında kullanılacak ekipmanların belirsizliği, ara dinlenmeleri ve izinlerin esnekliği gib alana ilişkin önemli sorunlar ön plana çıktı. Çoğunluğu kadınlardan oluşan ve yoğun olarak kayıt dışı çalıştırılan ev işçileri, güvencesiz bir çalışma rejimini tecrübe etmek durumunda kalmalarının yanı sıra, salgın dönemindeki kısıtlar ve ekonomik koşullar nedeniyle güvencesizliği daha yoğun yaşadıklarını belirtti.

Atölyeye katılım sağlayan ev işçileri, kayıt dışı istihdam, iş tanımının belirsizliği, pandemi sürecinde artış gösteren işsizlik, taciz, şiddet, kötü muamele ve örgütsüzlük gibi temel sorunlarını dile getirdi. Kod-29 uygulaması ile işten çıkarıldıklarında başka iş bulamadıklarını dile getiren ev işçileri bu soruna karşı bir denetleme mekanizmasının geliştirilmesi gerektiğine dair vurgu yaptılar. Ev işçilerinin işçi sağlığı ve iş güvenliği konusunda karşılaştıkları risklerin azaltılması için ihtiyaç duyulan kişisel koruyucu ekipmanların temininin yerel yönetimler tarafından sağlanması gerekliliğinin altı çizildi. Aynı zamanda, ev işçilerinin sosyal güvenlik, iş hukuku, işçi sağlığı ve iş güvenliği, şikâyet mekanizmalarına başvuru yolları gibi alanlarda bilgi sahibi olmalarının iş yaşamında karşılaştıkları zorluklarla mücadele etmenin elzem olduğunun altı çizildi. Toplumsal cinsiyet eşitliği ve sendikal hak ve özgürlüklere ilişkin eğitimlerin önemi vurgulandı. Bu bağlamda, ev işçilerinin karşılaştıkları sorunlara çözüm üretebilmek için çeşitli danışmanlık ve rehberlik desteklerine de ihtiyaç duydukları belirtildi. Yerel yönetimlerden beklentiler şu şekilde sıralandı:

- Ulaşım indirimi ve desteği sağlanabilir.
- Sosyal ve kültürel açıdan destek verilebilir.
- Kayıtlı istihdam desteklenebilir.
- İBB tarafından ev işçilerinin temel haklarını öğrenebilecekleri, ihtiyaç duydukları durumlarda yararlanabilecekleri hukuki destek birimi oluşturulabilir.
- Toplumsal cinsiyet eğitimleri verilebilir.
- İşçilere eğitim ve sertifika verilebilir. Bakım emeği ve ev işleriyle ilgili kali fikasyon çalışmaları yapılabilir.
- Göçmen ev işçileri için barınma olanakları sağlanabilir.
- Sendikaların hâlihazırda ücretsiz sağladığı danışmanlık hizmetlerini destekleyecek programlar tasarlanabilir.
- Belediye, kendi kuracağı şirketler aracılığıyla ev işçileri için istihdam yaratabilir.
- İBB sağlık hizmetlerinden ev işçilerinin sağlık hizmetlerinin karşılanabileceği bir yer oluşturularak ev işçileri için sağlık haklarıyla ilgili olarak yönlendirme yapılabilir.
- Ev işçilerine dönük kooperatifçilik eğitimleri verilebilir.

Türkiye'deki Mülteci ve Göçmenlerin Emek Sahasındaki Görünümü, Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Moderatör:

Ercüment Akdeniz

1972 yılında Vartolu bir işçi ailesinin beş çocuğundan biri olarak Malatya'da doğdu. İlk ve orta öğretimini İskenderun'da tamamlayan Akdeniz, İstanbul'da inşaat, matbaa, tekstil iş kollarında çalıştı. 1991 yılında Marmara Üniversitesi Resim İş Eğitimi Bölümü'nde lisans eğitimine başladı. Yükseköğrenim gençlik mücadelesinde yer aldı. Emek Gençliği örgütlenmesinde yer aldı, Emek Partisi yönetimlerinde bulundu. Hayat Televizyonu'nda çalıştı. Günlük Evrensel gazetesinde haber müdürlüğü ve köşe yazarlığı yaptı. Uzun yıllar mülteciler ve göçmen emeği üzerine saha çalışmaları yapan Akdeniz'in haber ve makaleleri çeşitli gazete ve dergilerde yayımlandı.

"Suriye Savaşının Gölgesinde: Mülteci İşçiler" (2014), "Ölüm Koridorundan Mülteci Pazarlığına: Sığınamayanlar" (2016), "En Güzel Şarkı" (2018), "Sekizinci Kıta" (2021) isimli kitapları yayımlandı. Fişek Enstitüsü Çocuğun İnsan Hakları Ödülü'ne, Halkevleri Hakikatin Peşinde Koşanlar Ödülü'ne ve Musa Anter Gazetecilik Ödüllerine layık görüldü. 22 Kasım 2020'de gerçekleşen Emek Partisi'nin 9. Genel Kongresinde Genel Başkan seçildi. Evli ve iki çocuk babasıdır.

"Türkiye'deki Mülteci ve Göçmenlerin Emek Sahasındaki Görünümü, Sorunlar ve Çözüm Önerileri" başlıklı atölye çalışması Ercüment Akdeniz'in moderatörlüğünde gerçekleşti. Atölye çalışmasına bu konuyla ilgili çalışmalarını sürdüren uzman ve akademisyenler ile göçmen işçiler katılım sağladı. Özellikle salgın sürecinde güvencesizliği ve yoksulluğu daha derin yaşayan göçmenlerin emek sahasındaki görünümü üzerine yapılan değerlendirmelerde, bu görünürlük arttıkça ev sahibi toplulukta huzursuzluğunun da arttığı, önyargı, ayrımcılık ve ırkçılığın ciddi boyutlara ulaştığı ifade edildi. Atölye çalışmasında ev sahibi topluluğun kayıt dışı istihdam, suç oranlarının artması, kamu hizmetlerinin azalacağı ve milli kimliğin zarar göreceği yönündeki kaygılarının küçümsenmemesi gerektiği belirtildi. Atölye çalışmasının en dikkat çekici hususlarından biri "geçicilik" söyleminin gerçekliğini yitirmesi ve geçici koruma altında bulunan Suriyeli göçmenlerin büyük çoğunluğunun ülkelerine dönmek istememeleri oldu.

Prof. Dr. Murat Erdoğan'ın "Suriyeliler Barometresi" isimli çalışmasında yer alan veriler ışığında yapılan bu tespitler, gerçekçi ve hak temelli politikaların acilen hayata geçirilmesi gerektiğini ortaya koydu. Ayrıca, çoğunlukla depreme dayanıklı olmayan evlerde ve sağlıksız koşullarda yaşayan göçmenlerin yaşadığı birçok sorunun çözümünde yerel yönetimlerin üstlenebileceği sorumluluklara geniş yer verildi.

Göçmen kadınların karşılaştıkları zorlukların ve olası çözüm yollarının değerlendirildiği bu çalışmada kadınların çoğunlukla parça başı iş yapmaları nedeniyle evlerinde kapalı kaldıkları, kent deneyimlerinin ihtiyaçlar üzerinden şekillendiği ve bu nedenle büyük bir yalnızlık ve yabancılaşma hissinin yaşandığı vurgulandı. Atölye çalışmasında ön plana çıkan çözüm önerileri şu şekilde sıralandı;

- Emek örgütlerinin ve sendikaların iş sahalarında bürolar kurulabilir ve bu bürolar vasıtasıyla göçmenler için çok dilli bir farkındalık çalışması yürütülebilir.
- İş sağlığı ve güvenliği konusunda göçmen işçileri de kapsayacak şekilde yeni düzenlemeler yapılabilir.
- Meslek edindirme kursları açılarak mültecilerin mesleki beceri kazanacakları yeni imkânlar yaratılabilir.
- Mülteci ve göçmenlerin yoğun olarak yaşadığı semtlerde mahalle ölçeğinde çalışmalar sürdürülerek Türkçe kursları, kreşler, bakımevleri ve özellikle kadınların çocuklarıyla birlikte vakit geçirebilecekleri sosyal alanlar tasarlanabilir.
- İş sahalarında göçmen işçiler için gezici sağlık ekipleri faaliyet gösterebilir.
- Göçmen ve mülteci işçiler için hukuki destek mekanizmaları oluşturulabilir.
- Göçmenlerin güvencesiz barınma koşulları iyileştirilebilir ve yeni barınma olanakları sunulabilir.
- Göçmenlere yönelik hayata geçirilecek olan tüm hizmetlere dair İstanbul halkını aydınlatacak kamuoyu çalışmalarına ağırlık verilebilir.
- Göçmenlerin sorunlarının çözümü adına bir hak platformu olarak savunuculuk çalışmaları gerçekleştirecek "İstanbul İnisiyatifi" oluşturulabilir.
- Yerel yönetimlerin Park ve Bahçeler Müdürlüğüne bağlı olarak çalışan taşeron mülteci işçilerin çalışma koşulları denetlenebilir.

Güvencesiz Çalışmaya Karşı Alınacak Önlemlere Engellileri Dâhil Etmek

Moderatör:

İdil Seda Ak

1984 yılında İstanbul'da doğdu. Lisans eğitimini Boğaziçi Üniversitesi'nde, yüksek lisansını Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde tamamladı. Engelli bireylerin eğitim hakkı, engelli kadın hakları, engelli çocuk hakları, engelli bireyin bağımsız yaşam hakkı, engelli kişilerin yasa önünde eşit tanınması konuları, ilgilendiği temel çalışma konuları arasında yer almaktadır. Engelli Kadın Derneği'nde (ENGKAD) ve Toplumsal Haklar ve Araştırmalar Derneği'nde (TOHAD) yönetim kurulu üyesidir. Engelsiz Filmler Festivali danışma kurulu üyesidir. Hâlen, İNGEV'de engellilik danışmanı olarak görev yapmakta, Boğaziçi Üniversitesi'nde yarı zamanlı öğretim görevlisi olarak çalışmaktadır.

Güvencesizlik, Yeni Eşitsizlikler ve Çözüm Yolları Konferansı kapsamında ele alınan en önemli konulardan biri engelli bireylerin yaşadığı zorluklar ve çözüm önerileri oldu. Bu çerçevede İdil Seda Ak moderatörlüğünde "Güvencesiz Çalışmaya Karşı Alınacak Önlemlere Engellileri Dâhil Etmek" başlıklı bir atölye çalışması düzenlendi ve çalışmaya alanında uzman araştırmacılar ve aktivistler katılım sağladı. Atölye çalışmasında engelli bireylerin karşılaştıkları üç temel sorunun eğitim, istihdam ve kabul görmeme olduğu anlaşıldı. Çalışmada, eğitime katılım ve mesleki deneyim edinme konusunda önemli sorunların varlığına dikkat çekilirken bu sorunlarla bağlantılı olarak engelli bireylerin toplumsal yaşama katılımının da zorlaştığı ifade edildi. Atölye çalışmasına katılan uzman ve aktivistler engelli bireyler açısından çalışmanın bir hak olarak görülmemesi, genellikle sosyal sorumluluk projeleri kapsamında istihdam edilmeleri ve bu istihdam biçimin sürekliliğinin olmaması gibi önemli sorunlar olduğunu vurguladı. Bununla birlikte engelli kadrosunda çalışmanın bir kimlik olmadığı, işin özelliğine göre kişilerin istihdam edilmesi gerektiği ve iş tanımına uygunluk gösterdiği sürece engellilik durumuna bakılmaması gerektiği ifade edildi.

Atölye çalışmasında bu tür kalıp yargıların çözümü noktasında "iş koçu" modelinin uygulanabileceği, bu model ile özel gereksinimleri olan bireylerin desteklenerek iş yaşamına adapte olmalarının sağlanabileceği ve istihdamın kalıcı ve yaygın hale dönüştürülebileceği ifade edildi. Atölye çalışmasında ön plana çıkan diğer çözüm önerileri şu şekilde sıralandı;

- Yerel yönetimler engellilerin istihdamı ve istihdamın sürekliliği konusunda destekleyici hizmetler sunabilir.
- Yerel yönetimlerin desteği ile birlikte iş koçluğu modeli yaygınlaştırılabilir ve örneğin, İSMEK kapsamında iş koçluğu eğitimi verilebilir.
- Kamu kuruluşlarında ve özel sektörde engelli bireylerin istihdamı ve ayrımcılık konusunda farkındalık yaratılabilir ve bilgilendirmede bulunulabilir.
- İstihdamda engelli kotası konulması gibi ötekileştiren ve değersizleştiren uygulamaların son bulması için çalışmalar gerçekleştirilebilir.
- Engelli bireylerin atıl pozisyonlara değil, vasıflarına uygun işlere yerleştirilmesi, işe uygun oldukları takdirde engellilik durumuna bakılmaması yönünde faaliyetler sürdürülebilir.
- Engellilerin evden çalışmasının desteklenmesi yerine ulaşım hizmetlerinin kapsayıcılığı yeniden düzenlenebilir.
- Engelli bireyler istihdam edildiğinde ailelerinin aldığı bakım desteği ve sosyal yardımların kesilmemesi yönünde düzenlemeler yapılabilir.
- Yerel yönetimler hem engelli bireylerin girişimcilik faaliyetlerine hem de ailelerine eğitici programlar ile destek sunabilir.
- Yerel yönetimler, bu alanda çalışmalar ve araştırmalar yapan sivil toplum kuruluşları ile birlikte engellilere, ailelerine, çalışma arkadaşlarına ve insan kaynakları uzmanlarına yönelik eğitim ve farkındalık çalışmaları organize edebilir.

İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları Bağlamında Sosyal Korumanın Değerlendirilmesi

Moderatör:

Prof. Dr. Zeki Kılıçaslan

Prof. Dr. Zeki Kılıçaslan, 1957 yılında Trabzon'da doğdu. 1980 yılında İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi'nden mezun oldu ve aynı fakültede 1984 yılında Göğüs Hastalıkları ve Tüberküloz Uzmanı unvanını, 1989 yılında doçent ve 1994 yılında profesör unvanını kazandı. 2000-2003 ve 2009-2011 yıllarında İstanbul Tıp Fakültesi Göğüs Hastalıkları Ana Bilim Dalında başkanlık görevini yürüten Kılıçaslan, işçi sağlığı ve halk sağlığı alanlarındaki çalışmaları sebebiyle 2005 yılında İstanbul Tabip Odası Dr. Nejat Yazıcıoğlu İşçi Sağlığı Meslek Hastalıkları Hizmet Ödülü'ne ve 2009 yılında ise Türk Tabipleri Birliği Nusret Fişek Halk Sağlığı Hizmet Ödülü'ne layık görüldü.

İstanbul Planlama Ajansı'nın Florya kampüsünde Prof. Dr. Zeki Kılıçaslan moderatörlüğünde yüz yüze gerçekleştirilen "İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları Bağlamında Sosyal Korumanın Değerlendirilmesi" başlıklı atölye çalışmasına konuyla ilgili çalışmalar yapan uzman ve akademisyenler ile inşaat, tekstil, demir/metal ve hizmet sektörü çalışanları katılım sağladı. Atölye çalışmasında ilk olarak iş sağlığı ve iş güvenliği uygulamalarının işçilerin meslek hastalığına yakalanmasından önce tartışılması gerektiği, bu kapsamda önleyici çalışmalar adına düzenli olarak işçilerin sağlık gözetiminin yapılması ve hem işverene hem de işçiye konuyla ilgili gerekli bilgi ve eğitimlerin verilmesinin önemi vurgulandı. Atölye çalışmasında dikkat çekilen diğer hususlar, meslek hastalığının tanı ve tedavi sürecinde işçilerin sosyal koruma şemsiyesi altına alınmasının veya meslek hastalığı ortaya çıktıktan sonra yaşanan gelir kayıpları ve gider artışlarının telafi edilmesinin gerekliliği oldu. Bu atölye kapsamında, sadece sigortalı çalışan kişilerin meslek hastalıklarının olabileceğinin kabul edilmesi ve kayıt dışı çalışanların sosyal korumanın dışında kalması önemli bir sorun olarak tanımlandı.
Özellikle bu korumanın dışında kalan mülteciler, ev hizmetlerinde çalışan kadınlar ve çocuk işçilerin yaşadıkları kazalar ve iş cinayetlerine ilişkin verilerin olmaması büyük bir endişe kaynağı olarak nitelendirildi.
Öte yandan, yapılan işlerin geçici olarak görülmesinin "sektörden sayılmayan" sektörleri ortaya çıkardığı, bu durumun güvencesiz, sigortasız ve ağır koşullar altında çalışmayı beraberinde getirdiği ve işin önemsiz görülmesi nedeniyle iş kazalarının da hem işveren hem de çalışanlar tarafından önemsenmediği ifade edildi. Bu sorunların çözümü noktasında atölye çalışmasında ön plana çıkan hususlar şu şekildedir;

- İstihdam alanları oldukça sınırlı olan iş sağlığı uzmanlığı mesleğinin önem kazanması ve yaygınlaşması için çalışmalar yapılabilir.
- Yerel yönetimler, işçilerin özellikle inşaat alanlarındaki barınma koşullarının denetlenmesi konusunda baskı unsuru olabilecek sendikal faaliyetleri destekleyebilir.
- Mekân, uygunluk, havalandırma ölçütleri gibi konularda denetleme protokolü hazırlanabilir.
- İş kazaları ve meslek hastalıkları konusunda danışma merkezleri kurulabilir ve bu merkezler göçmen işçileri de kapsayacak şekilde faaliyet gösterebilir.
- Yerel yönetimler tarafından atık kontrolleri daha sıkı yapılarak çevre kirliliği önlenerek çeşitli meslek hastalıklarının önüne geçilmesine katkı sunulabilir.
- İş kazası ve meslek hastalıklarıyla ilgili veri eksikliğini giderecek çalışmalar yapılabilir.
- Meslek hastalığı tanısı konulduktan veya iş kazası yaşadıktan sonra işini kaybeden kişiler için mesleki rehabilitasyon sistemi kurulabilir.
- Taşeron işçilerin eşit muamele görmesi için önlemler alınabilir ve bu anlamda daha sıkı denetimler yapılabilir.

Farklı Sektörlerde Güvencesiz Çalışma: Moto Kuryeler, Güvenlik Görevlileri ve AVM Çalışanları

Moderatör:

Yavuz Saltık

Yavuz Saltık, 1972 yılında Trabzon'da doğdu. Mersin Üniversitesi Pazarlama Bölümü ve Anadolu Üniversitesi Kamu Yönetimi Bölümü'nü bitirdi. Eğitiminin ardından iş hayatına 1996-2001 yılları arasında STRATEJİ|MORI Araştırma şirketinde Araştırma Uzmanı ve GFK Araştırma Şirketi'nde Saha Müdür Yardımcısı görevleriyle başladı. 2002-2010 yılları arasında belediyelere danışmanlık hizmeti veren Saltık, birçok seçim kampanyasını yönetti. Ulusal ve uluslararası pek çok dernek, enstitü ve vakıf çalışmalarında eğitimci olarak yer aldı. 2004-2009 yılları arasında İnfakto Research Workshop adlı araştırma şirketinde danışmanlık yaptı. MEF Üniversitesi İnsan Hakları Hukuku Programında Yüksek Lisans öğrenimine devam eden Saltık, farklı üniversitelerde "Siyasal İletişim", "Seçim Kampanyaları", "Lider Yaratmak" ve "Kampanya Yönetimi" başlıklarında misafir akademisyen olarak dersler verdi. 2012-2015 yılları arasında Star Gazetesi'nde köşe yazarlığı yaptı. 2015 yılında Beylikdüzü Belediyesi Özel Kalem Müdürü olarak kamuda göreve başladı. 2019 yılında İBB Özel Kalem Müdürlüğü görevine atandı.

Bu görevini yürütürken İBB Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı görevine de vekalet etti. 10 Temmuz 2019 tarihi itibarıyla asaleten İstanbul Büyükşehir Belediyesi Sosyal Hizmetler Daire Başkanı olarak atandı. Trabzon Fikir Kulübü'nün kurucu üyeleri arasında yer alan Saltık'ın 2008 yılında Siyasal iletişime yönelik Tanrım Beni Başkan Yarat isimli bir de kitabı yayımlandı. Yavuz Saltık, evli ve iki çocuk babasıdır

"Farklı Sektörlerde Güvencesiz Çalışma: Moto Kuryeler, Güvenlik Görevlileri ve AVM Çalışanları" başlıklı atölye Güvencesizlik, Yeni Eşitsizlikler ve Çözüm Yolları Konferansının en dikkat çekici çalışmalarından biri oldu. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Sosyal Hizmetler Daire Başkanı Yavuz Saltık'ın moderatörlüğünde gerçekleşen atölye çalışmasına moto kurye, güvenlik görevlisi ve AVM çalışanı olarak iş gücünde yer alan işçiler, sendika temsilcileri, İBB iş güvenliği uzmanları ve çeşitli İBB temsilcileri katıldı. Yedi farklı masada eşzamanlı olarak yürütülen tartışmalar neticesinde bu üç farklı sektörde çalışan işçilerin sorunları, beklentileri ve talepleri üzerine önemli tespitlerde bulunuldu. Sektörde karşılaştıkları zorlukları aktaran güvenlik görevlileri, güvencesiz çalışma ve örgütsüzlük sorunlarına değindi. Bu sorunların en önemli sebepleri arasında sendikal faaliyetlerin zayıf oluşu ve toplu iş sözleşmesi yapma hakkının olmaması yer aldı. Toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifinden bakıldığında güvenlik görevlileri, sektörlerinde kadın istihdamının az olduğunu ve eşit işe eşit ücret ilkesinden mahrum bırakıldıklarını gündeme getirdi. Tartışmaların bir diğer odak noktası salgın sürecinde güvenlik görevlilerinin karşılaştıkları zorluklar oldu.

Aşı konusunda öncelikli olmamaları nedeniyle endişelerini ifade eden güvenlik görevlileri bu duruma ek olarak mesleklerinden kaynaklanan zorlukların, olumsuz çalışma koşullarının ve bu koşulların beraberinde getirdiği psikolojik sorunların "meslek hastalıkları" kapsamında değerlendirilmesini talep etti. Bu taleplerin yanı sıra, çalışma mekânlarının tasarlanmasında güvenlik sektörü çalışanlarının ihtiyaçlarının göz önünde bulundurulması, uzun çalışma saatlerinin yeniden düzenlenmesi, sendikal hakların engellenmemesi, görev tanımında ortaya çıkan muğlaklığın giderilmesi ve mesleğin hak ettiği saygınlığı kazanması için gerekli çalışmaların yürütülmesi gündeme geldi. Atölye çalışmasına katılım sağlayan moto kuryeler ise ilk olarak kayıt dışı çalışma ve bununla bağlantılı olarak pandemi sürecinde ön plana çıkan sağlık güvencesizliği sorununa dikkat çekti. Bütün sektörlerde olduğu gibi moto kuryelerin de karşılaştıkları en önemli zorluklar arasında örgütsüz olma ve sendikal hakların engellenmesi ön plana çıktı. Bu sorunlara ek olarak acil çözüme kavuşturulması gereken zorluklar arasında uzun çalışma saatleri, düşük ücretler, mesleki yeterlilik belgesinin zorunlu tutulmaması, ekipman eksikliği, park sorunu, mesleğin tehlikeli iş kapsamına alınmaması, hız puanlama sistemi ve bununla bağlantılı olarak trafikte karşılaşılan riskler ve kazalar yer aldı. Benzer şekilde, AVM çalışanları ilk olarak uzun çalışma saatlerinden ve örgütsüz olma durumundan kaynaklanan zorlukları tartıştı. Bu tartışmaya ek olarak, alışveriş merkezleri içerisinde kreş bulunmaması, düşük ücretler ve dinlenme alanlarının olmaması nedeniyle yaşanan sorunlar ifade edildi. Bu sorunların çözümü noktasında atölye çalışmasında ön plana çıkan hususlar şu şekildedir;

- Moto kurye kazalarının önüne geçmek için gerekli trafik düzenlemeleri yapılabilir.
- Ölümlü moto kurye kazalarına sebep olan bariyer ayakları kapatılabilir.
- Online uygulamalar ve internet sitelerinde kullanılan hız puanlama uygulamalarının kullanılmaması için kamuoyu oluşturulabilir.
- Özel güvenlik görevlilerinin iş kanununda belirtilen çalışma sürelerinden fazla çalışmalarına sebep olan özel güvenlik yasasında değişiklik yapılabilir.
- Moto kurye olabilmek için mesleki yeterlilik belgesi zorunlu tutulabilir.
- Moto kuryelerin tehlikeli meslekler kapsamına alınması sağlanabilir.

Kamuda Güvencesizlik

Moderatör:

Dr. Özgün Millioğulları Kaya

Özgün Millioğulları Kaya, 1980 yılında Ankara'da doğdu. 2002 yılında Gazi Üniversitesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü'nde lisans eğitimini tamamladı. Yüksek lisans ve doktorasını Ankara Üniversitesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı'nda yaptı. 2003-2005 yılları arasında TBMM'de danışman olarak çalıştı. 2005 yılında DİSK/Genel-İş Sendikası basın dairesinde uzman olarak çalışmaya başladı. 2014 yılından itibaren aynı sendikada Araştırma Daire Müdürü olarak görevine devam etmektedir. Yerel Yönetim Araştırma Yardım ve Eğitim Derneği (YAYED) ve Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı'nda yönetim kurulu üyesidir.

Dr. Özgün Millioğulları Kaya'nın moderatörlüğünde gerçekleşen "Kamuda Güvencesizlik" atölyesinde bu alanda yaşanan zorluklarla mücadelede örgütlenme pratiklerinin ve destek mekanizmaları oluşturulmasının önemine dikkat çekildi. Yıllar içerisinde, kamuda güvenceli istihdam olanakları daraltılırken, farklı boyutlarda kamuda iş güvencesizliğinin yaygınlaştığı konusu ile başlayan atölyede kamuda güvencesizlik, memurluğun yerini sözleşmeli ve geçici personel, kadrolu işçiliğin yerini ise taşeron işçiliğin alması gibi pek çok farklı başlık değerlendirildi. Ataması yapılmamış öğretmenlerin en önemli sorunların başında geldiğinin altı çizildi. Bu konuda yerel yönetimlerin eğitim merkezi oluşturması önerisi ön plana çıktı. Üniversitelerde kamu ve özel üniversitelerde yaşanan ayrım, araştırma görevliliğinde 50d kadroların güvencesizliğinin önemli bir boyutta olduğu ve özel üniversitelerde iş tanımlarında yaşanan belirsizlikler dile getirildi. Sözleşme yenileme döneminde üniversitelerin yayın yapmak ile ilgili ortaya koyduğu çeşitli kriterlerin ürünün niteliğinden ziyade niceliğine odaklandığı konusundaki hassasiyetler belirtildi. Ancak çeşitli alanlarda yapılacak birçok çalışmanın merkezi idarenin yetki alanında gerçekleşebileceği, dolayısıyla yerel yönetimlerin yetkilerinin sınırlandığı ifade edildi. Bu nedenle yerel yönetimler ile merkezi idare arasında iş birliği geliştirilmesinin önemi vurgulandı. Bu atölye çalışmasının en dikkat çekici hususları arasında KHK ile işten atılan insanlar için sistematik ve politik bir mücadele verilmesinin gerekliliği yer aldı. Ek olarak, kamu ve özel sektör arasındaki ücret, sosyal hak, ve iş tanımlarında esneklik gibi çeşitli konularda adaletsiz bir sistem olduğunun önemle altı çizildi. Önümüzdeki süreçte kamuda güvenceli istihdam biçimlerinin hayata geçirilmesi için paydaşlarla birlikte çözüm mekanizmalarının geliştirilmesine yönelik öneriler üzerinde duruldu. Bu sorunların çözümü noktasında atölye çalışmasında ön plana çıkan hususlar şu şekildedir;

- Sosyal yardım ve destek mekanizmasının örgütlenme pratikleri ile güvencesizliğin yarattığı yoksullukla mücadele edilebilir.
- Orta vadede belediyelerin ortaklaşa olarak "güvenceli istihdam seferberliği" yürütmesi düşünülebilir.
- Belediyeler, eğitim merkezi gibi kurumlar ile atanamamış öğretmenlere istihdam olanağı yaratabilir.
- Kamuda, toplu sözleşme haklarının uygulanabilir haklar olarak tanımlanması gerekir.
- Baskı gören, duyarlılığı yüksek akademisyenlerin çeşitli toplantılar yapabilecekleri, potansiyellerini üniversite dışına faydaya dönüştürebilecekleri alanlar açılabilir.
- Vakıf üniversitelerindeki ücret politikalarını düzenleyen yeni yasal düzenleme bağlamında, bu yasayı iyi uygulayan üniversiteler öne çıkartılabilir.
- Yerel yönetimler dayanışma meclisleriyle iş birliği içinde hareket ederek, istihdam alanları sağlayabilir ve kamusal alanda dayanışma ağlarına daha fazla yer verilebilir.
- Sendikal örgütlenmeler teşvik edilebilir.

Evden Çalışma, Esnek Çalışma ve Zaman Yoksulluğu

Moderatör:

Prof. Dr. Ebru Kongar

Ebru Kongar, 2003 yılında University of Utah'dan ekonomi doktorasıyla mezun oldu. Aynı tarihten itibaren Dickinson College'ın Ekonomi Bölümü'nde çalışmaya başladı. Uluslararası Feminist İktisat Derneği (IAFFE) Sekreterliği ve Yardımcı Başkanlığını yaptı. Hâlen, IAFFE'nin dergisi Feminist Ekonomi'nin yardımcı editörlüğü görevine devam etmekte, aynı zamanda Levy Economics Institute of Bard College'da araştırmacı olarak çalışmalarını sürdürmektedir. Feminist Ekonomi'nin "Toplumsal Cinsiyet ve Müslüman Topluluklar" (2014) özel sayısının editörlüğünü Elora Shehabuddin ve Jennifer Olmsted'le yapmıştır. Toplumsal cinsiyet perspektifinden karşılıksız emek ve ücretli emek eşitsizliği ile uluslararası ticaret, ekonomik kriz gibi makroekonomik gelişmelerin ilişkisini araştıran yayınları bulunmaktadır. Son çalışmaları arasında Günseli Berik'le editörlüğünü yaptığı "Routledge Feminist Ekonomi El Kitabı" (2021), Rachel Connelly ile editörlüğünü yaptığı "Küresel Çerçevede Toplumsal Cinsiyet ve Zaman Kullanımı" (2017) bulunmaktadır.

"Evden Çalışma, Esnek Çalışma ve Zaman Yoksulluğu" başlıklı atölye çalışması Prof. Dr. Ebru Kongar moderatörlüğünde gerçekleşti. Bu atölye çalışmasında ilk olarak "evden çalışma" olgusunun yeniden tanımlanması gerektiği, esnek çalışma ile mesai saatlerinin göz ardı edildiği, kadınların bakım emeği nedeniyle ücretli emeğe ayırdıkları sürenin azaldığı ve bununla bağlantılı olarak zaman yoksulluğu meselesinin kadınların istihdam kararlarını ciddi ölçüde etkilediği ifade edildi. Atölyede kadın ve işçi hakları, kadın kooperatifleri, ücretli çalışma ve karşılıksız emekte kadın-erkek eşitsizliği ilişkileri, kreş yokluğu, çalışanların iş hayatı ve iş dışı hayatı arasındaki ayrımın bulanıklaşması tartışılan konular olarak ön plana çıktı. Evde çalışanların, iş yerinde çalışanlarla eşit şartlarda bulunmadığı, esnek çalışma nedeniyle zaman sınırının çizilemediği belirtildi. Evden çalışmanın boyutunun değişmesi, yeniden tanımlanma ihtiyacını ortaya çıkardı.

Özellikle kadınlar üzerinde artan bakım yükü, görünmez emek, eğitim olanaklarından faydalanamamak önemli sorunlar olarak belirtildi. Salgın ile birlikte derinleşen eşitsizliklere çözümler üretmek gerekliliği atölyenin temel konusu olarak ön plana çıktı. Evden çalışma modellerinde hibrit çalışma modeli tercih edildiği, evli ve çocuklu erkekler evden çalışmak istemezken, evli ve çocuklu kadınların evden çalışmaya daha istekli olduğu, bu durumun ev içi emeğin cinsiyete göre farklılık gösterdiği belirtildi. Aynı zamanda, zaman yoksulluğu meselesinin kadınların istihdam kararlarını etkileyen en önemli olgulardan biri olduğu, bu durumun kadının istihdamda yer almasının önüne geçtiği konusunun üzerinde duruldu. Evden çalışmayla kadınların kamusal alandan çekilmesi ve ev içi işlere dayalı yükün artırılmasının mental etkileri tartışıldı. Çözüm önerileri arasında ön plana çıkan en önemli konu kreş hizmetinin yaygınlaştırılması oldu. Bunun yanı sıra, gelir düzeyi düşük çalışanların kente erişim imkânlarının genişletilmesi ve ev içi normların değişmesi için politikaların üretilmesi gündeme geldi. Bu sorunların çözümü noktasında atölye çalışmasında ön plana çıkan hususlar şu şekildedir:

- Her ilçede kreş sayıları arttırılabilir.
- Ev içinde eşitlikçi bir rol bölüşümü için politika üretilebilir.
- Bakım ve ev içi sorumlulukların daha eşit bölüşümü için erkeklerin esnek çalışması teşvik edilebilir.
- Tam zamanlı çalışmanın kaç saate denk geldiği yeniden düşünülerek iş yaşam dengesini kuracak biçimde düzenlemeler yapılabilir.
- Evden çalışma sürecinde yemek, su, hijyen ürünleri, elektrik gibi masrafların işverenler tarafından karşılanması için çalışmalar yapılabilir.
- Çalışanların bir araya gelebilecekleri çalışma ve sosyalleşme mekânları oluşturulabilir. Evden çalışanların indirimli olarak kullanabileceği sosyal mekânlar sağlanabilir.
- Belli bir gelirin altında olan çalışanlara kente erişim hakkı sağlanabilir.

Çocuk İşçiliği ve Çocuk İşçiliğiyle Mücadele Stratejileri

Moderatör:

Prof. Dr. Pınar Uyan Semerci

Prof. Dr. Pınar Uyan Semerci, İstanbul Bilgi Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü öğretim üyesidir. 2007 yılından itibaren aynı üniversitede Göç Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi müdürlüğü ve 2017 yılından itibaren Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi dekanlığı görevlerini yürütmektedir. Akademik çalışma alanları siyaset felsefesi, karşılaştırmalı siyaset, sosyal politika ve sosyal bilimlerde metodoloji olan Uyan Semerci'nin, evrensellik, adalet, haklar, katılım, vatandaşlık, insani gelişim, yapabilirlik yaklaşımı, yoksulluk, göç, kolektif kimlik oluşumları, ötekileştirme, kutuplaşma, çocuk işçiliği ve çocuğun iyi olma hâli konularında birçok araştırma projesi, makale ve kitap yayınları bulunmaktadır.

Prof. Dr. Pınar Uyan Semerci'nin moderatörlüğünde gerçekleşen "Çocuk İşçiliği ve Çocuk İşçiliğiyle Mücadele Stratejileri" başlıklı atölye çalışmasına bu alanda çalışmalarını sürdüren birçok uzman ve akademisyen katılım sağladı. Atölye çalışmasında ilk olarak çocuk işçiliği sorununa sebep olan etkenlerin tanımlanabildiğine ancak, eylem planı oluşturulma noktasında ciddi eksikliklerin olduğuna vurgu yapıldı. Bununla birlikte, önleyici ve koruyucu mekanizmaların geliştirilmesinin yanı sıra denetim konusunun da gözden kaçırılmaması gerektiği ifade edildi. Çocuk işçiliğinin önlenmesi hususunda çalışmalar yapan ulusal ve uluslararası kuruluşların konuyu ele alma biçimlerinin de tartışıldığı atölye çalışmasında sömürücü ekonomik kurumların aynı zamanda sorunun çözümünün arandığı kurumlar olduğu ve bu kurumların bakış açısının sorunun temelini oluşturduğu belirtildi.

Atölye çalışmasında dikkat çeken bir diğer husus yoksulluk ile çocuk işçiliği arasındaki bağlantı oldu. Çözüm olarak sunulan tali yöntemlerin etkisizliğine işaret eden katılımcılar esas odaklanılması gereken konunun yoksulluk olduğunu ifade etti. Bununla birlikte, çocuk işçiliğini önleme noktasında eğitimin önemine dikkat çekilerek hem çocukların okuldan uzaklaşmaması hem de ailelerin bu sorunu normalleştirmemesi için yapılacak çalışmalara hız kazandırılması tavsiye edildi. Atölye çalışmasında ön plana çıkan diğer çözüm önerileri şu şekilde sıralandı;

- Yerel yönetimler önleyici sosyal hizmetlere (gündüz bakım evi desteği, gıda desteği gibi) odaklanarak daha kapsayıcı ve etkili politikalar üretebilir.
- Cezai uygulamalardan önce çocuğun eğitim hayatından uzaklaşmaması için politikalar belirlenebilir.
- Çocuk işçiliği ile mücadele alanında çalışmalarını sürdüren kurumlar arasında eşgüdüm sağlanabilir ve bu kurumlarda çalışan personellere kapsamlı eğitimler verilebilir.
- Mülteci çocuk işçilerin göçmen statüsü ve iş gücündeki kayıt dışılık sorunlarına karşı yerel düzeyde çözümler üretilebilir.
- Aileleri bilgilendirme ve farkındalık yaratma konusunda muhtarlıklar ve belediyeler ortak bir şekilde aktif çalışmalar sürdürebilir.

İş Yaşamında Mobbing, Taciz ve Güvencesizlik

Moderatör:

Nuran Gülenç

Nuran Gülenç, 1974 yılında Bartın'da doğdu. 1991-1994 Hacettepe Üniversitesi Zonguldak Maden Mühendisliği Fakültesi'nden mezun oldu. Üsküdar Üniversitesi'nde İş Sağlığı ve Güvenliği alanında yüksek lisansını tamamladı. 1998-2011 yılları arasında Deri-İş Sendikası'nda uzman olarak çalışan Gülenç. 2014-2016 yıllarında Petrol-İş Sendikası'nda örgütlenme uzmanı olarak, 2016-2018 yıllarında Birleşik Metal-İş Sendikası'nda Genel Sekreter Yardımcısı olarak görev yaptı. 2010 yılından itibaren Fair Wear Foundation (Adil Giyim Vakfı), serbest olarak sosyal denetçisi ve eğitimcisi olarak görev almaktadır. 2018 yılından itibaren Birleşik Metal-İş Sendikası'nda kadın komisyonu çalışmalarının yürütücüsü ve işçi sağlığı ve iş güvenliği alanında uzman olarak çalışmaktadır.

Temel çalışma konuları, toplumsal cinsiyet, kadına yönelik şiddet ve taciz, işçi sağlığı ve iş güvenliği olan Gülenç'in çeşitli gazete, dergi ve internet sitelerinde işçi hakları, kadın hakları, kadın emeği üzerine yayınlanmış yazıları bulunmaktadır. Can Şafak'la birlikte kaleme aldığı "Otomobil-İş Tarihi" isimli kitabı da Birleşik Metal-İş Sendikası yayınları arasında yer almaktadır.

"İş Yaşamında Mobbing, Taciz ve Güvencesizlik" atölyesinin yürütücülüğünü Birleşik Metal-İş Sendikası Uzmanı Nuran Gülenç üstlendi. Atölyede güvencesizliğin temel nedeni olarak hiyerarşinin ürettiği cinsiyet temelli şiddetin bireylerin sağlığını ve iş barışını bozan, sosyal yaşamı ve nihayetinde ülke ekonomisini etkileyen kabul edilemez sonuçlarına değinildi. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğine dayalı şiddet konusuna odaklanılan atölyede, şiddetin yalnızca kadınlara değil farklı cinsel yönelimlere sahip bireylere de uygulandığı vurgulandı. Bu şiddetin psikolojik zorluklar ve intihara uzanan sonuçlara vardığının üzerinde durulduğu. Buna bağlı olarak acil çözülmesi gereken meselelerin cinsiyete dayalı ayrımcılık, taciz, şiddet ve ev içi şiddet olduğu belirtildi. İstanbul Sözleşmesi'nin uygulanmasının yerel yönetimler içerisinde de önemli sonuçlar doğuracağı vurgulandı. Aynı zamanda toplumsal cinsiyet eşitliğini gözetmek adına, tüm birimlere cinsiyet kotasının getirilmesine dair öneriler sunuldu. İhale şartnamelerine toplumsal cinsiyet eşitliği temelli maddelerin eklenmesinin önemi üzerinde istişare edildi.

Ek olarak, kamu ve özel sektörde çalışmanın yarattığı eşitsizliğin üzerinde durularak, kamuda çalışan çocuk sahibi kadınların esnek çalışma şanslarının olmasının fakat özel sektörde böyle bir hakkın olmamasının kadınların istihdama katılmasındaki engellerden biri olduğu vurgulandı. Bu sorunların çözümü noktasında atölye çalışmasında ön plana çıkan hususlar şu şekildedir;

- Yerel yönetimler, hem kendi bünyelerinde hem ticari ilişki içinde olduğu tüm kurumları kapsayan bir politika belgesi oluşturabilir. Belediye mevzuatına, cinsel taciz, şiddet, mobbing gibi açık ve net ifadeler konabilir.
- Toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik politikalar yaygınlaştırılabilir.
- Kurum içi mobbing ve taciz gibi şikâyetleri takip edecek bir komisyon veya birim oluşturulabilir. Danışmanlık merkezlerine mobbing uzmanı konabilir.
- Taciz, şiddet ve mobbing bir iş sağlığı ve iş güvenliği meselesi olarak ele alınabilir.
- Cinsiyet ve cinsel yönelim temelli ayrımcılığı tespit ve takip için cinsiyet ayrımcılığı takip sekretaryası kurulabilir.
- Yerel yönetimlerin tüm birimleri için cinsiyet kotası uygulanabilir.
- Eşit işe eşit ücret ilkesi garanti altına alınabilir.
- Kadın sağlığı merkezleri çoğaltılarak, üreme sağlığına dair uzmanlardan destek alınabilir.

65+ Çalışanlar ve Güvencesizlik

Moderatör:

Alphan Telek

Alphan Telek, 11 Şubat 1990'da İstanbul'da doğdu. Marmara Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü'nü dereceyle bitirdi. Yüksek lisansını Boğaziçi Üniversitesi Atatürk Enstitüsü'nde yaptı. Türkiye'de sosyal eşitsizlikler ve güvencesizlik konularını incelemekte olan Telek, doktora araştırmalarına Paris'te, Sciences Po'ya bağlı Uluslararası Araştırmalar Merkezi'nde (CERI, Centre de Recherches Internationales) devam etmektedir. Dış politika, insani ve toplumsal kalkınma ile demokratikleşme konularına eğilen ve bu alanda politika notları, araştırma ve politika raporları hazırlayan İstanbul Politik Araştırmalar Enstitüsü'nün (İstanPol) kurucularından olup, hâlen burada yönetim kurulu üyesi görevine devam etmektedir. İnsani ve Toplumsal Kalkınma Programı direktörüdür.

Türkiye'de artış eğiliminde olan yaşlı nüfusunun karşılaştıkları zorluklar ve çözüm önerileri "65+ Çalışanlar ve Güvencesizlik" başlıklı atölye çalışmasında Alphan Telek moderasyonunda kapsamlı olarak ele alındı. Yaşlıların ve emeklilerin yaşadığı en büyük problemlerin ekonomik zorluklar, yalnızlaşma ve ayrımcılık olduğu tespit edildi. Bu sorunların içinde en fazla ön plana çıkan ekonomik kaygıların sosyal ve psikolojik sorunları da beraberinde getirdiği ifade edildi. Atölye çalışmasında ayrıca uzun yıllar çalışıp vergi vermiş olan ancak sosyal güvence sisteminin yetersizliği nedeniyle kamusal hizmetlere erişmekte zorlanan yaşlı ve emekli insanların aynı zamanda sorunlarına, temel haklarına ve çözüm yollarına dair yeterli farkındalığa sahip olmaması gündeme geldi. Güvencesizlik, Yeni Eşitsizlikler ve Çözüm Yolları Konferansı kapsamında gerçekleştirilen diğer atölye çalışmalarında olduğu gibi bu çalışmada da örgütlenme ve sendikalaşmanın önemi sıklıkla vurgulandı. Ancak, yaşlı ve emeklilerin devletten veya aile üyelerinden çekindikleri için örgütlenme hareketlerinin içinde bulunmaktan kaçındıkları, haklarını talep edemedikleri, çocuklarından/yakınlarından izin alma gereği duydukları veya muhtaçlık hissettikleri ifade edildi. Bununla birlikte, atölye çalışmasında pandeminin yaşlı ve emekli insanların hayatları üzerinde yarattığı tahribata geniş yer verildi. Hayatlarını idame ettirmek için çalışmak mecburiyetinde olan 65 yaş üstü insanların salgın sürecinde evden çıkamamaları nedeniyle ciddi bir ekonomik ve psikolojik buhrana sürüklendiği belirtildi. Bu süreçte yaş ayrımcılığının ciddi boyutlara ulaştığına ve yaşlılara dışarı çıkmaması durumunda ne yapabileceklerine dair seçenek sunulmadığına dikkat çekildi. Yalnızlaştırılan ve ayrımcılığa maruz kalan yaşlı ve emeklilerin başta yeşil alan olmak üzere sosyalleşebilecekleri ve örgütlenebilecekleri kamusal alanların olmayışı ve genel anlamda toplumsal hayata katılmada yaşadıkları kısıtlar önemli sorunlar olarak gündeme getirildi. 65 yaş üstü bireylerin çoğunlukla ekonomik sebeplere dayanan sorunlarının yanı sıra yaşlılık durumu ve bu süreçte karşılaşılan zorluklar da atölye çalışmasının ana tartışma konularından biri oldu.

Atölye çalışmasında ön plana çıkan çözüm önerileri şu şekilde sıralandı;

- Yaşlıların ve emeklilerin yoğun olarak yaşadığı semtler tespit edilerek sosyalleşebilecekleri alanlar tasarlanabilir, ücretsiz kamusal hizmetlerin sayısı artırılabilir.
- Yaşlı ve emekliler için sosyal konutlar inşa edilebilir veya kira desteği sağlanabilir.
- Yaşlı ve emekli bireylere hakları konusunda bilgilendirme yapılabilir, teknolojik okuryazarlık kazandırılabilir.
- 65 yaş üstü bireylerin sendikal faaliyetlere katılımı teşvik edilebilir.
- Yaşlı ve emeklilerin halk kooperatifleri geliştirilerek sağlıklı ve ucuz gıdaya erişimleri kolaylaştırılabilir.
- Toplumsal ve kuşaklar arası dayanışmanın artırılması için çalışmalar yapılabilir.
- Yaşlı yaşam merkezlerinin sayısı artırılabilir.
- Evde destek mekanizmaları geliştirilebilir.
- Ulaşım desteği sağlanabilir ve ihtiyaç haritalaması yapılarak 65 yaş üstü bireylerin ulaşım dâhil tüm sorunlarının çözümü noktasında somut uygulamalar hayata geçirilebilir.

Örgütsüzlerin Örgütlenmesi: Güvencesizliğe Karşı Örgütlenme Sürecinde Zorluklar ve Fırsatlar

Moderatör:

Doç. Dr. Erdem Yörük

Erdem Yörük, Koç Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nde doçent doktor olarak çalışmakta, aynı zamanda Oxford Üniversitesi'nde Sosyal Politika ve Müdahale bölümünün bir üyesi olarak görev yapmaktadır. Johns Hopkins Üniversitesi (2012) Sosyoloji Bölümü'nden doktora, Boğaziçi Üniversitesi'nden sosyoloji alanında yüksek lisans ve elektrik-elektronik mühendisliği alanında lisans derecelerine sahiptir. Çalışmaları hesaplamalı sosyal bilimler, yapay zekâ, sosyal refah ve sosyal politika, sosyal hareketler, politik sosyoloji, karşılaştırmalı ve tarihsel sosyoloji üzerine odaklanmaktadır. Koç Üniversitesi'nde yeni kurulan ve 2021 Güz döneminde öğrenci alacak olan Hesaplamalı Sosyal Bilimler yüksek lisans programının kurucu direktörüdür.

Çalışmaları şu ana kadar ABD Ulusal Bilim Vakfı (NSF), Ford Vakfı, Avrupa Komisyonu Marie Curie CIG, Avrupa Komisyonu Twinning Fonu, Avrupa Araştırma Konseyi (ERC) ve Bilim Akademisi BAGEP tarafından desteklenmiştir. Makaleleri Governance, World Development, Politics & Society, New Left Review, Current Sociology, South Atlantic Quarterly, International Journal of Communication gibi dergilerde yayımlanmıştır ve kitabı The Politics of the Welfare State in Turkey, University of Michigan Press tarafından yayınlanacaktır.

Doç. Dr. Erdem Yörük moderatörlüğünde gerçekleştirilen "Örgütsüzlerin Örgütlenmesi: Güvencesizliğe Karşı Örgütlenme Sürecinde Zorluklar ve Fırsatlar" atölyesinde öncelikle örgütsüzlüğün, sendikasızlığın ve kolektif bir güç olmaktan yoksun olmanın, güvencesiz çalışma ve yaşama biçimlerine yol açtığı ifade edildi. İşsizliğin, düzenli bir işe ve gelire sahip olmamanın, toplumsal statünün kaybolmasının İstanbul nüfusunun büyük çoğunluğu için temel bir sorun haline geldiği belirtildi. Salgının getirdiği koşullarda güvencesizliğin en yıkıcı sonuçlarını ev işçilerinin yaşadığına değinilerek, ev işçilerinin iş yasasına göre işçi statüsünde olmadıkları için sosyal destekler ve kısa çalışma ödeneğinden yararlanamadıkları belirtildi. Gelen destek taleplerinin gıda kolileri gibi ihtiyaçlara bir ölçüde cevap veren araçlarla olduğu kadar sürdürülebilir yöntemlerle de karşılanması gerektiği dile getirildi. Serbest çalışan sanatçıların birçoğunun sosyal güvence şemsiyesi dışında kalmasına dair yapılan paylaşımda, sanatçı örgütlerinin bir araya getirilmesine ve ulusal çapta bir politika önerisine ihtiyaç duyulduğu belirtildi. Farklı sektörlerin bir arada geliştirilebileceği ve deneyimlerin paylaşılabileceği bir zemin oluşturulmasının toplumsal dayanışma açısından önemine dikkat çekildi. Yaşanan sorunların temelindeki ekonomik yetersizliklere yönelik önemli adım olarak temel gelir politikaları vurgulandı. Salgın sürecinde kapatılan veya kısıtlanan işletmelerde çalışan işçilerin çoğunun sigortasız olduğuna dikkat çekilerek bu konuya dair adımların atılması gerekliliği dile getirildi. Atölyede gündeme getirilen bir diğer husus ise örgütlü toplumların sahip olduğu pazarlık gücünün günümüzde yitirilmesi oldu. Bu sorunun çözümü noktasında sosyal ve ekonomik politikaların yanı sıra pazarlık gücünü artıracak taleplerin inşa edilmesinin önemine dikkat çekildi. Örgütsüz ve güvencesiz vatandaşları güçlendirecek şekilde örgütlülüğün yaygınlaştırılması elzem bir durum olarak ortaya kondu. Farklı iş gruplarından bireyler için ortak bir mekânın üretilmesinin, örgütlülüğü kuvvetlendirecek bir ihtiyaç olduğu konusunda karara varıldı. Bu sorunların çözümüne dair atölye çalışmasında ön plana çıkan hususlar şu şekildedir:

- İş cinayetlerinin önüne geçmek için büyük inşaat projelerinde yer alan taşeron şirketlerde denetimler arttırılabilir. Şantiyelerde iş sağlığı ve işçi güvenliği sağlanabilir.
- Yeni mezun avukatların yaşadığı ofis sorununu çözebilmek ve aynı zamanda örgütlenme alanları oluşturmak adına hukuk dernekleri açılabilir. Maddi sebeplerle hukuki ihtiyaçlarını karşılamayanlara destek sağlanarak hem genç avukatlara istihdam alanı açılmış hem de hukuki hizmetlere erişemeyen kişilere danışmanlık hizmeti verilebilir.
- Belediye tarafından ortak çalışma alanları oluşturulabilir.
- Freelance çalışanlar verisi haritalandırabilir.
- Herkes için ücretsiz ve erişilebilir bakım emeği desteği sağlanabilir, kreşlerin sayısı arttırılabilir.
- Sanatçı sigortası sağlanabilir, sanatçı yaşamsal destekleri çeşitlendirilebilir ve bağımsız sanat mekânları oluşturulabilir.
- Hak temelli bir perspektif ile hizmet güvencesi sağlamak adına temel hakların kurumsallaşması için adımlar atılabilir.
- Tarımsal üretim, kooperatifler aracılığıyla kent içerisinde yaygınlaştırılabilir.
- Deneyim aktarımının mümkün olacağı "Toplumsal Hareketler Meclisi" kurulabilir.
- Temel gelir uygulaması İstanbul özelinde hayata geçirilebilir.

Sonuç

Neoliberalizm ve kapitalizmin sosyo-ekonomik yaşam üzerindeki hâkimiyeti, sosyal refah devleti uygulamalarının en aza indirilmesi, iş yaşamının esneklik ve geçicilik temelinde yapılandırılması ve iş gücü piyasalarını şekillendiren hukuki düzenlemelerin yetersizliği nedeniyle tüm dünyada ve Türkiye'de güvencesizlik artmış ve bu sorununun yarattığı tahribatın etkileri en fazla kent yaşamı üzerinde gözlemlenmiştir. Bu nedenle yerel ölçekte kalıcı, somut ve sürdürülebilir politika ve hizmetlerin geliştirilmesi önem taşımaktadır.

2020 yılı itibarıyla küresel bir kriz olarak karşı karşıya kalınan COVID-19 salgınıyla daha da derinleşen ve mücadele etmenin zorlaştığı güvencesiz istihdam ilişkileri üzerine düşünme ve tartışma zorunluluğu göz ardı edilemeyecek kadar önemli bir hale gelmiştir. Bu nedenle ekonomi politikaları, göç, yoksulluk, sosyomekansal eşitsizlikler, yaş ayrımcılığı ve toplumsal cinsiyet gibi güvencesizliği farklı boyutlarda yeniden üreten veya sürekli olarak etkileyen meseleleri gündeme getirmek sorunun çözümüne dair yol katetmek için elzemdir.

Emek piyasasında güvencesiz istihdam ilişkilerini doğuran bu konuların, nihai çözümü ve sorumluluğunun ulusal ölçekte tartışılması ve mücadele yürütülmesi bilinci ve farkındalığıyla birlikte, güvencesizliğin gündelik hayattaki yansımalarının en hızlı ve doğrudan yerelde okunabildiğini de unutmamak gerekmektedir. Bu nedenle yerel yönetimlerin kentsel ve sosyal politikalar geliştirme ve karar alma süreçlerinde güvencesizliğe karşı yürütülmesi gereken topyekün mücadeleye katkı sunma bilinci ve zorunluluğunun ötesinde, yerelde çözüm üretmek için de elinden geleni yapması gerekmektedir. Bu sorumluluktan hareketle, İstanbul Planlama Ajansı yerel yönetimlerin güvencesizlikle mücadele sürecine katkı sunmak üzere mevcut problemlerin saptanması, kentliler için öncelikli olan istihdam meselesini çok boyutlu bir şekilde tartışılarak gündeme getirilmesi, toplumdan gelen beklentilerin merkezi ve yerel yönetimler tarafından anlaşılması, mevcut hizmetlerin ve yeni politika önerilerinin geliştirilmesi konusunda karar alıcılara ve bürokratlara bir yol haritası oluşturulması amacıyla Güvencesizlik, Yeni Eşitsizlikler ve Çözüm Yolları Konferansı'nı gerçekleştirmiştir.

Konferansta kentteki istihdam ve emek ilişkilerinin tarihselliği, sendikal mücadele, sosyomekansal dağılımlar, sosyal koruma, toplumsal cinsiyet ve etnisiteye dayalı ayrımcılıkların tartışıldığı oturumlara ek olarak; kamu politikaları, iş yaşamında mobbing, esnek çalışma, örgütsüzlük, bakım emeği temelli çalışmalar ile birlikte doğrudan özneleri odağa alan göçmen emeği, çocuk işçiliği, genç işsizliği, engelliler, sektörel çözümler, iş kazaları ve yaşlıların güvencesizliğini konu edinen ve bu çerçevede yerel yönetim temsilcileri, sivil toplum kuruluşları, sendikalar ve uzmanları bir araya getiren atölyeler düzenlenmiştir.

Üç gün süren konferanstaki tüm tartışmalar ve deneyim aktarımları, mevcut ve acil sorunların saptanması, merkezi ve yerel yönetimlerden beklentiler ve öneriler üzerinden ortaklaştırılmış, elde edilen tüm bulgular bir sonuç bildirgesi olarak yayınlanmıştır.

Temelde emek piyasalarının iyileştirilmesi ve güvencesizliğe karşı mücadelede örgütlenmenin zorlukları, kayıt dışı, geçici ve eğreti istihdamın yaygınlığı, sosyal güvencelerden yoksunluk, cinsiyete ve etnisiteye dayalı ayrımcılıklar, ücret eşitsizlikleri, meslek hastalıkları ve iş kazalarına yönelik yasal düzenlemelerin yokluğu yoğun olarak öne çıkmıştır.

Yerel yönetimlere ise güvencesiz çalışanların yaşadığı zorluklara karşı garantili iş programları geliştirmesi, mesleki yeterlilikleri arttıran eğitim programları üretmesi, çalışanlara ulaşım desteği sağlaması, kreş, bakım evi, sosyalleşme mekânları gibi çeşitli sosyal hizmetleri arttırması ve bu hizmetleri yerelleştirmesi, hukuki destek birimleri oluşturması, sendikal farkındalık yaratmaya dair çalışmalar yürütmesi, çalışan örgütlülüklerine mekân desteği sağlaması gibi somut öneriler sunulmuştur.

Konferansta yapılan tartışmalardan, deneyimlerden ve yapılan önerilerden yola çıkarak emek piyasasında güvencesizliğe dair yaşanan sorunların, çok boyutlu ve katılımcı bir şekilde tartışılmaya devam edilmesi ve bu tartışmaların özellikle yerel ölçekte karar alıcıların yeni stratejiler oluşturmasında rehberlik etmesinin önemi ortaya konmuştur.

Kaynakça

[1] ILO Monitor: COVID-19 and the world of work. Second edition. (2020, Nisan 7). www.ilo.org: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/documents/briefingnote/wcms_740877.pdf adresinden alındı.

[2] Buğra vd., "COVID-19 Salgınında İstanbul'da Çalışanların Deneyimleri: Niteliksel Bir İnceleme".

[3] Buğra, A., & Yılmaz, V. (2021). Pandemide İstanbul'da Çalışanların Deneyimleri Işığında Sosyal Politikayı Düşünmek. İPA İstanbul Dergisi, 33-37.

[4] TÜİK, "İşgücü İstatistikleri, 2019"

[5] Çelik, A. (2021). Ücretliler, İşsizler ve Hizmet Sektörü Kenti İstanbul, İşgücü Piyasası Salgına Nasıl Yakalandı? İPA İstanbul Dergisi, 29-32.

[6] Bu rapor 12-26 Mayıs 2021 tarihleri arasında %52,6'sı kadınlar, %47,4'ü erkeklerden oluşan, %75,6'sının 18-35 yaş arası, %24,4'ü 36 yaş üzerinde olduğu bir örneklemle Telefon Destekli Anket (CATI) yöntemi kullanılarak yapılmıştır. Araştırmada yiyecek-içecek servisi, tezgâhtarlık, zanaatkârlık, ev bakım hizmetleri, beden işçiliği, moto kuryelik vb. 29 farklı kategori altında değerlendirilen ve güvencesiz işlerde çalışan 428 katılımcıyla görüşülmüştür. İstanbul Planlama Ajansı (2021). İstanbul'da Güvencesiz İstihdam. www.ipa.istanbul: https://www.ipa.istanbul/yayinlar/indir/34 adresinden alındı.

[7] İstanbul Planlama Ajansı (2021). İstanbul'da Güvencesiz İstihdam. www.ipa.istanbul: https://www.ipa.istanbul/yayinlar/indir/34 adresinden alındı

[8] a.g.e.

[9] Bu hesaplama yapılırken ILO'nun yöntemi kullanılmıştır. DİSK-AR (Eylül, 2020). İşsizlik ve İstihdamın Görünümü Raporu.

[10] İstanbul Planlama Ajansı (2021). Salgında Kent Yoksulluğu: İstanbul'da Yoksulluk Profilleri. www.ipa.istanbul: https://www.ipa.istanbul/yayinlar/indir/32 adresinden alındı

[11] ILO. (2021). The role of digital labour platforms in transforming the world of work. www.ilo.org: https://www.ilo.org/global/research/global-reports/weso/2021/WCMS_771749/lang--tr/index.htm adresinden alındı.

[12] ILO. (2021). Genç İstihdamı. www.ilo.org: https://www.ilo.org/ankara/areas-of-work/youth-employment/lang--tr/index.htm adresinden alındı

[13] İstanbul Planlama Ajansı (2021). Salgında Kent Yoksulluğu: İstanbul'da Yoksulluk Profilleri. www.ipa.istanbul: https://www.ipa.istanbul/yayinlar/indir/32 adresinden alındı.

İSTANBUL
BÜYÜKŞEHİR
BELEDİYESİ

İstanbul
Planlama
Ajansı